

ADAMAS ASNYKAS

Kęstutis

ADAMAS ASNYKAS

Kęstutis

TRAGEDIJA PENKIULOSE AKTUOSE

TEUM. VINCAS KUDIRKA

Qui per virtutem peritat non interit.

Plautus

ŽMOGYSTĖS

- Kęstutis
- Biruta — jo pati¹
- Vytautas — sūnus
- Jogaila
- Marė — jo sesuo.
- Vaidyla — Marės vyras, Jogailos šalininkas
- Prora Bilgenas — vadas Jogailos pilies vartų
- Butrimas — Kęstučio bičiulis
- Aldona
- Kunonas, Konradas, Albanas — kryžiokai²
- Vaidila³
- Tarnas
- Ricieriai⁴, vaidilos, ginkluoti dvarininkai, samdininkai.

---

¹*pati* — žmona. [przypis edytorski]

²*kryžiokai* — kryžiuočiai. [przypis edytorski]

³*Vaidila* — senovės lietuvių ir prūsų pagonių vyresnysis kunigas, žynys. [przypis edytorski]

⁴*ricieris* — riteris. [przypis edytorski]

AKTAS PRIMAS

salė Vilniaus pilyje; didžiosios durys gilumoje; tiesiai ir po kaire durys į kitas pilies sales; kairėj scenos pusėj sėdi priešais ant paaukštinto sosto Jogaila; šaly jo iš vienos pusės stovi Marė, iš kitos Vaidyla

SCENA I

Jogaila, Vaidyla, Marė

VAIDYLA

Metas jau liautis, didi kunigaikšti,
Nieko neveikus — tai garbės neduoda.
Siųsdamas mane pas kryžiuokų mistrą⁵,
Tuoju rengeisi ant Kęstučio žemių
Užpult, įsakęs su zokonu⁶ tvirtą
Sandorą⁷ kurti. Zokons prisirengęs⁸.
Tik kunigaikštis užmanymus maino
Ir nesilaiko sandoros įkurtos.

Ordinas, Susitarimas,
Žodžio nesilaikymas

JOGAILA

keldamas nuo sosto

Kalbi per smarkiai!

VAIDYLA

Nėsa⁹ tikras tarnas —
Aukščiau statau aš už gyvastį¹⁰ savo
Tavo didybę.

JOGAILA

eidamas nuo sosto ant vidurio scenos

Jei mintis taip ilgai

Svarsčiau, tai šitam priežastį nešioju
Širdies gilybėj. Kaip tik noriu ranką
Ištiest prie darbo, tai mane sulaiko
Iš mažų metų likę atminimai.
Ir teisus veidas kunigaikščio dėdės
Žiūri į mane ir niekina mane. *užsirūpina*¹¹
Argi galiu aš su vokiečiais tartis
Ir kelti ranką prieš tą, kurs karūną
Ant galvos mano, laimindams, uždėjo?
Luktelėjęs O vienok mane budina¹² iš miego
Įkvėptas balsas, verčiantis prie darbo.

Nerimas, Susirūpinimas,
Apmąstymai

VAIDYLA

Skubintis reikia, nér kada svarstyti.
Panemunyj jau kiyžiokai ginkluoti.

JOGAILA

Ką sakys Vytauts?

⁵*mistras* — viduramžių vienuolių-riterių ordino vyresnysis, magistras. [przypis edytorski]

⁶*zokonas* — ordinas. [przypis edytorski]

⁷*sandora* — susitarimas. [przypis edytorski]

⁸*prisirengęs* — pasirengęs, pasiruošęs. [przypis edytorski]

⁹*Nėsa* — nes. [przypis edytorski]

¹⁰*gyvastis* — gyvatė. [przypis edytorski]

¹¹*užsirūpina* — dabar: susirūpina. [przypis edytorski]

¹²*budina* — žadina. [przypis edytorski]

MARĖ

Pervirš atsargus tu.
Vytaičio rankos, kaip matau, bijaisi.

JOGAILA

Jis buvo broliu.

MARĖ

Bet taps priešų tavo,
O priešai reikia išsyk gerai stverti.

JOGAILA

Ir išdavėju likti?

MARĖ

Na tai būk sau
Kęstučio valios įrankiu ir laukki,
Vis nusileisdams, ik neteksi sosto.

VAIDYLA

Viešpatie, laukti gana pavojinga.
Bevingiant ilgai, gali tavo siekiai
Išeit į viršų, o senis Kęstutis
Tau neatleisčių. Ir zokons atkreiptų
Ginklus prieš tave, jeigu jo neremtum
Po sutarimo...

Kurstymas, Provokavimas

JOGAILA

smarkiai

Vaidyla! Žinoki,
Kad, sukalbėdama su mistru, kryžiuokams
Daugiau žadėjai, ne kaip įsakyta.

VAIDYLA

Tai nubausk mane, jei aš tavo mintį,
Išreikštą žodžiais, negerai supratęs.
Atvirai viską pasakyt Kęstučiui.
Išduoki kaltą — tegul galva mano
Santaiką atperk ir dėdės malonę.
Tai tiktai lieka tau, viešpatie, tąsyk,
Jei mintį savo atmainyt ketinsi...

JOGAILA

Tarytum, noras, manyje užaugęs,
Yra man lemtas — netsimainys niekad.
Veltui norėčiau iš savęs išplėšt jį...
Prieš bjaurų darbą veltui širdis purtos —
Einu aš vis tik priešais savo širdį...
Nes mane varo spēka¹³ paslaptinga,
Rodo man puikią ateityj karūną,
Rodo Lietuvą, laisvą jau nuo jungo¹⁴,
Žmonių likimą, į rankas man duotą.

MARĖ

Ko abejoji?

¹³*spėka* — jėga. [przypis edytorski]

¹⁴*jungas* — belaisvė. [przypis edytorski]

JOGAILA

Kokia priešgynystė
Troškimų! Rodos norėčiau, kad mane
Pastumtų priešais prievarta...

MARĖ

pasityčiodama

Kad būtų

Lengva, be kaltės, prasilenkt erškėčių,
O rinkti liaurus. *užsidegdama* Jėiaš būčiau vyru,
Tikrai kiekvieną užmanymą savo
Ginklu priversčiau pavirsti į darbą.
Aš nežiūrėčiau, ar sumažės kaltė,
Gudriai apdumus akis liudytojams.
Prietikius drįsčiau sutikt! O tu, broli...

Priekaištavimas,
Provokavimas

pro didžiąsias duris įeina Prora Bilgenas

BILGENAS

Pasiuntiniai yr nuo kryžiuokų mistro:
Kunons ir Konrads — nor kalbėt su tavim.

VAIDYLA

šnabžda Marei

Stojo ant žodžio.

JOGAILA

Bilgenui

Atvesk tuojau juodu.

Bilgenas išeina; Jogaila sėda ant sosto

MARĖ

šnabžda Vaidylai

Slėpk savo džiaugsmą — iš akių matyti.

Kunonas ir Konradas įeina pro didžiąsias duris

SCENA II

Jogaila, Vaidyla, Marė, Kunonas, Konradas

KUNONAS

atsikreipdamas ant Jogailos

Galingas mistras pasveikina tave.

JOGAILA

Dėkui už tai jam.

KUNONAS

Mistras nor žinoti,

Kur pasidėjo tavo pažadėjims,
Kurį išreiškei per Vaidylos lapas¹⁵,
Iš geros valios sandoros maldaudams?

Susiatarimas, Duotasis
žodis

JOGAILA

Per daug akyvas¹⁶ jūs mistras.

¹⁵*lapos* — popierius, raštai. [przypis edytorski]

¹⁶*akvyvas* — pastabus, žvalus. [przypis edytorski]

KUNONAS

Jis siuntė
Mus, kunigaikšti, ne dėl akyvybės¹⁷,
Tik, abejodama apie tavo žodį,
Nori patirti, ko dabar tikėtis:
Tavo pagalbos, arba prigavimo¹⁸?

JOGAILA

rūsčiai, keldamas

Argi jums tinka prigavims minėti?
Jums, kur ikšiolei¹⁹ tik apsimetimo
Mintate duona; kurie tinklais vylių²⁰
Svetimą žemę gaudote; per melą
Ir prigavimą svetui jungą teikiat;
Kurie užgulę ant mūsų tėvų žemės,
Kaip niekai pintys ant aržuolo seno,
Siurbiate syvus, atžaloms paskirtus,
Ir bjaurius nuodus leidžiat į jo širdį!

Rūstybė, Peikimas

KONRADAS

Kam, kunigaikšti, liežuvio kariauti,
Kaltes ant sprando priešinkų kraunant?
Nieks pragaišties da riksmu nepataisė,
Jei tik užmiršo ginti savo namą.
Daužosi bergždzias tiktai pašėlimas.
Apveikia protas, dora, išturėjims.

Susilaikymas.

JOGAILA

Marei

Šitas kryžiokas tyčiojas iš mūsų.

MARĖ

ramindama

Broliai!

JOGAILA

Nurimki! Palengvinau širdį —
Galiu klausyti.

KUNONAS

Dabar, kunigaikšti,
Su mums kariausi. Pasirodei save —
Mes namo grįžtam. Vienok tau mūsų zokons
Atlygins gausiai šitą prigavimą
Ir niekinimą mūsų brolių! Minėsi!

Grasinimai.

VAIDYLA

melsdama Jogailą

Viešpatie!

MARĖ

taip pat

Ką gi darai tu?

¹⁷*akyvybė* — smalsumas. [przypis edytorski]

¹⁸*prigavimas* — nusigrėžimas, išdavystė. [przypis edytorski]

¹⁹*ikšiolei* — iki šiol. [przypis edytorski]

²⁰*tinklais vylių* — melagysčių. [przypis edytorski]

JOGAILA

Tegul sau
Mūs draugininkas pasikalba.

KUNONAS

iškilmingai

Vardan

Zokono mūsų, kurs stabmeldžius valdo
Per ženklą kryžiaus, metu tau prieš sostą
Pirštinę šitą,
numovęs ricieriui pirštinę, meta
kaipo apreiškimą,
Kad jau apleidžia tave, žemę tavo
Sandoros tiesos; kad mainais tau veikiai
Atnešim kovą, tavo žemei gaisrą
Ir ištrėmimą!

JOGAILA

Užpulti ketinat?

KUNONAS

Pats esi kaltas, sukalbą sulaužęs.

JOGAILA

Dangaus dievystės ir peklos²¹ galybės
Tegul paliudys: kad verčiate mane
Prie baisaus daikto. Pasiduodu varui²²,
Kad atsikreiptų žadėta nelaimė.

Prievarta, Nuolankumas

MARĖ

Tai gerai, broli.

JOGAILA

stovinčiam pas duris Bilgenui

Apšauk tuoj šią naktį,

Tegul susirenk ricieriai į Vilnių,
Nes ant Kęstučio ūmai turim ruoštis.
atsigręždamas ant kryžiuokų
Ar dabar tinkat? Aš jums nusileidžiu.

KUNONAS

Jei, kunigaišti, tikri tavo žodžiai,
Kodėl netiksim. *šnabžda Konradui* Tai da gudri lapė!

KONRADAS

taip pat Kunonui

Norėjo varo.

JOGAILA

Dabar svečiais būkit!

Noriu jus savo namuos pamylėti.
Užmirškim žodį, ištartą persmarkiai —
Atidarysiu jums pilį ir širdį.
kreipdamasis ant Vaidylos
Eiva, Vaidyla, karui prisiruoštų.

²¹*pekla* — pragaras. [przypis edytorski]

²²*vava* — jėga, prievarta, smurtas. [przypis edytorski]

išeina pro didžiąsias duris, paskui jį Vaidyla ir Marė

SCENA III

Kunonas ir Konradas

KUNONAS

žiūrėdamas paskui išeinančius

Gudrus lietuvis, sukti jojo norai,
Tik jam netenka mūs zokono proto.
Tinklus užtaiso, žadinas lyg vaikas,
Ik pats į juosius nepaklius ant galo.
Užglėbt norėtų su mūsų pagalba
Tėviškę dėdės, o paskui prieš svieta
Suverst mums visą kaltės sunkinybę
Už Žemaitijos menkutį sklypelį.
Bet zokons žino gerai siekius savo
Ir neis tarnauti vaikiščio puikybei.

Įžvalgumas, Gudrybė

KONRADAS

Zokons tur galvą! Tykodams laimėti,
Gudriai į sląstas²³ įveja sau žvėrį:
Su ranka viena štai Jogailą stumia
Priešais jo dėdę; su kita Kęstutį
Persergės tyčia, norėdamas juodu
Tiktai suerzint ir įtraukt į kovą,
Idant iš griaučių brolių žudingo²⁴ karo
Lengva jau būtų sugraibstyt Lietuvą.

KUNONAS

Supranti aiškiai, nors da esi jaunas,
Koki prie siekio keliai greičiau veda.
Žinai, kaip reikia stabmeldžiai apeikti
Be aiškaus varo, be aukų daugybės,
Dėl to ir siuntė tave, kad Lietuvą
Mitriai²⁵ pakreiptum.

KONRADAS

Tai lengva — tik reikia
Neleist, kad gautų katra²⁶ pusė viršų.
Jeigu nelaimė vieną jų prispaustų,
Iš makščių kardą privalome traukti
Silpnam pagelbėt ir dilgint puikybę
Jauno Jogailos ir skausmus Kęstučio;
Nuolat vis judint ir laukt, iki juodu
Pasijus sykį pajiegas išbaigę.

Įeina Vaidyla ir Marė.

SCENA IV

Kunonas, Konradas, Vaidyla, Marė

VAIDYLA

Ricieriai! Gerą atnešu jums žinią:
Dabar Jogaila trunkosi, kaip levas²⁷,
Ir su liepimais pasiuntinius vaiko.

Žinia, Veidmainystė

²³*sląstai* — spąstai. [przypis edytorski]

²⁴*brolių žudingas* — kur/kai brolis žudo brolių. [przypis edytorski]

²⁵*Mitriai* — vikriai, greitai. [przypis edytorski]

²⁶*katra* — kuri nors. [przypis edytorski]

²⁷*levas* — liūtas. [przypis edytorski]

Taigi uždegsim kariškuosius laužus,
Saldei²⁸ nespėjus trissyk apsisukti.

KUNONAS
Skubintis reikia.

MARĖ
Nors kartą matysiu
Po mūsų kojoms tą puikumą senio,
Kursai mus niekin.

KUNONAS
Sesuo kunigaikščio
Tur kunigaikščių ir dvasią.

MARĖ
Man gėda,
Kad mes taip ilgai niekinimą kentėm.

KUNONAS
Didžiausias džiaugsmas tas, kurį pagimdo
Ilgas troškimas...

įeina pro didžiąsias duris Bilgenas.

BILGENAS
Esmi jūsų tarnas,
Svečiai garbingi, kunigaikščio siūstas
Butams parodyt, kurie jums paskirti.
Eikite paskui.

Kunonas ir Konradas išeina paskui Bilgeną pro duris tiesiai

SCENA V

Vaidyla ir Marė

MARĖ
linksmi apsikabindama Vaidylai už kaklo
Vaidyla! Ant galo
Kruviną piršlį nusiūsim Kęstučiui
Ir pilyj jojo vestuves iškelsim!
Nenorėj tąsyk atvykt ant vestuvių
Mudviejų, tardams, kad ta moterystė²⁹
Jų, kunigaikščių, giminę suteršia.
Ir drąsiai skelbė, niekino prieš svieta
Tave ir mano moterišką gėdą.
Dabar nežino, kad mane yr vedęs
Ricierius vyras — ne pienburnis kokis.

VAIDYLA
Kad mane vieną paniekinims siektų,
Aš, žmogus prastas, ant to nežiūrėčiau.
Bet savo meile tu mane iškėlei.
Tai kada mudu abu plaka smūgiai
Apkalbos svieto, dėl tavęs užaugo
Mano krūtinėj puikums ir prisiekiau

Piktumas, Paniekinimas

²⁸saldė — rauginta ruginių miltų blandi gira. [przypis edytorski]

²⁹moterystė — santuoka. [przypis edytorski]

Pagiežą kurti ik paskutinuų,
Nėsa aš tavo.

MARĖ

Vaidyla! pati aš
Išpēt nemoku, ar neužkerėjai
Tu mano širdį, jei taip karšta meile
Ji užsidegus? Štai visi man sako,
Tu žemai kilęs, o tu man ant žemės
Žvaigžde išrodai už visus galiūnus
Šviesesnė. Sako, negražus — gražesnis
Tu man už aušrą, kur danguje žiba.
Sako, tarp svieto esąs tu gudriausias,
Pilnas piktumo, kaip nuodų gyvatė,
O aš greitesnė gert iš tavo lūpų
Aitriuosius nuodus, ne kaip saldumynus.

Jausmai, Meilė,
Prisipažinimas

VAIDYLA
Ar myli mane?

MARĖ

Myliu tavyj viską,
Kas gera, pikta, kas žema, ar aukštat
Bjaurumą stengiuos paverst į gražumą,
Branginu viską, kas tik tau brangu yr.
Nekenčiu lygiai, kas tau yr nemiela.
Kas tave žeidžia — priešinkas mano,
Kas pakels ranką ant tavęs — prapulti
Turi. Aš viską, viską tau pavesčiau:
Ir jausmus žmogaus, ir ryšius šeimos,
Tėvynę, tiesą, liuosybę³⁰, ir brolių,
Ir saulės šviesą.

VAIDYLA
Nekalbėk taip garsiai,
Mano brangiausia, gali mus prapuldyt...

MARĖ
Nebijau nieko, geidžiu aš tik vieno:
Po tavo kojų sugriauti pasaulę
Ir iš jos griaučių laimėt tau karūną,
Su dievų ženklų, arba ženklų kryžiaus —
Tai man vis viena! Jau arti tas laikas.

VAIDYLA
Liauk, nesikarštink! Tenežino ausys
Minties, kurioji širdyį pasirodys...
Tetyli lūpos...

pro kairesias duris pasirodo Jogaila

SCENA VI

Vaidyla, Marė, Jogaila

JOGAILA

Dabar pilyj kurčia.
Išsiuntinėjau sargus, kur tik reikiant,

Nerimas

³⁰liuosybė — laisvė. [przypis edytorski]

Turime kantriai šiek tiek palūkėti...
Nuobudu laukti, laukimas kankina.
Nes prie ko syki esmi užsidegęs,
Norėčiau, rodos, kad ūmai³¹, su vėjais,
Viskas įvyktų.

VAIDYLA

Užmanymą tankiai
Nuo pasiekimo skiria ilgas tarpas,
O geismai reikia malšinti, jeigu norim
Pasiiekt. Nelengva prieit aukštas siekis.

pro didžiąsias duris skubiai įbėga Bilgenas

SCENA VII

BILGENAS

Jogailai

Viešpatie! Teikis³² išrasti pagalbą!

MARĖ

Ką sakai, Prora?

BILGENAS

Visai netikėtai,
Tartum perkūnas, Kęstutis apsupo
Vilnių.

MARĖ

Meluoji!

BILGENAS

Dievaž! Nemeluoju!
Nebuvo nieko, kas būtų sulaikę,
Tai tiesiog eina jau prie pilies vartų.

JOGAILA

Dabar daryt ką?

Išgąstis, Netiketumas

MARĖ

Jogailai ir Vaidylai

Kas gi jūs? Sakykit.
Ar piemenukai? Ar vaikai bepročiai?
Jeigu prileidot taip lengvai suimt jus.
Kur atsargumas? Kur apsižiūrėjims?
Taip ilgai, broli, purteisi, rengeisi
Ir laiks prašoko. Kęstuts nesipurto,
Tur būt suuodė ir ištiko tave.
Ginkis dabartės!

Priekaištavimas,
Ragininimas

JOGAILA

Veltui būtų gintis,
Išsiuntinėti ginkluoti kareiviai,
Pilyje tuščia...

³¹ūmai — staigiai, greitai. [przypis edytorski]

³²teikis — norėki. [przypis edytorski]

MARĖ

Ir mes, kaipo niekšai
Šliaužėti turim prieš Kęstučio valią
Ir nuo jo melsti malonės...

VAIDYLA

Man rodos,
Su linksmu veidu, lyg tikri bičiuliai,
Atidarykim vartus pilies mūsų,
O metę gintis, kas suerzint gali,
Priimkim dėdę su jo draugkareiviais³³,
Kaip svečius savo.

JOGAILA

Bilgenui

Daryk, kas sakyta:
Vartus atdaręs, padoriai pasveikink
Ir vesk į pilį!
Bilgenas išeina pro didžiąsias duris
Marei Nuvaryk nuo veido
Apsiblausimą — sutikt reikia svečias.

MARĖ

Jeigu tu moki, tai būki sau linksmas.
Man per daug skauda paniekinims mano,
Kad da galėčiau šliaužioti prieš dėdę,
Lenktis prie kojų, dargi šičia Vilniuj.

JOGAILA

Marei

Susilaikyki!

MARĖ

Sugėdinti tapsim,
Ir mus, įniršęs, sumindžios, kaip sliekus.
Lieps mano vyrą suimti.

VAIDYLA

Marei

Jis visko
Turbūt nežino. Kunigaikštis mane
Neišduos, taigi nėr ko nerimauti...

už scenos girdėt rago balsas

JOGAILA

Girdėt Kęstučio skardus rago balsas.
Sveikinkim svečių linksmi ir nudžiugę.

prisiartina prie didžiųjų durų, pro kurias įeina Kęstutis, paskui jį Butrimas, vaidila ir dalis apginkluotų draugkareivių

SCENA VIII

Vaidyla, Marė, Jogaila, Kęstutis, Butrimas, vaidila, ricieriai

KĘSTUTIS

O ką, brolike? nukritau netyčia,
Kaip koks perkūnas, stovint giedriai dienai.

³³*draugkareiviai* — bendrakareiviai, bendražygiai. [przypis edytorski]

Ketinai Trakuos, vokiečius užkvietęs,
Mane pasveikint. Aš aplenkiau tave.
Kaip tikras tėvas to krašto, turėjau
Atsargų delną pakelt prisidengtų
Nuo išdavimo padermės ir žemės.

JOGAILA
Dėde!...

KĘSTUTIS
Netepki veltui melo žodžiais
Tu savo lūpų... Žinau juk aš viską.
Ir sudrebėjo sena širdis mano
Iš skausmo. Tu! Tu! Priešininkų vadas!
Mylėjau tave, kaip savo vaiką,
O tu tuotarpu, išvien su kryžiuokais,
Norėjai mane apsukti, išduoti,
Ir ant karštų da pelenų tėvynės
Dalintis pelną. Kad tu butum vienas
Šokęs prieš mane, norėdams atimti
Man sostą, garbę; kad žmogžudžius butum
Slapčia užsiuntęs mano žilus plaukus
Krauju suteršti — būčiau tau atleidęs.
Bet neatleisiu sukalbos su priešais
Ir išdavimo tėvynės.

Skausmas, Apmaudas,
Rūstybė

VAIDYLA
Juk tankiai
Mus, kunigaikšti, apgauna paviršius,
Jei geiduliai tik uždengia teisybę.
Tegulgi protas, prie nuotarių linkęs,
Apsvarstyt teiksis...

KĘSTUTIS
užsidegdamas
Tylėk, tu gyvate,
Sutepusioji kunigaikščio namą,
Patalą, sostą ir giminės garbę!
Ir tu da drįsi į akis kabintis?
Dangstyk niekšystę, kurios esi pilnas,
Ir stumk Jogailą prie darbų bjauriausių,
Bet neišdrįsk man, šunie, šičia loti!

MARĖ
prišokdama prie Kęstučio
Dėde! Man vyro neniekink prieš svieta,
Nes kaip vanags į akis tau šoksiu.
Turi mus rankoj — budeliu gali būt,
Vienok neniekink!

Piktžodžiavimas.

KĘSTUTIS
Pašėlusi tavo
Širdis nuo garo geidulių šlykščiausių
Išvilko savo gėdą ant mėšlyno
Ir tyrą meilę šeimynos sutraukė,
Kad tik galėtų pakakint nešvankų
Troškimą. Taigi kęsk paniekinimą

Rūstybė

Pačios uždirbtą!

MARĖ
grumodama

Dėde! Žodžius šituos

Aš tau priminsiu!

KĘSTUTIS

Gana aušint burną.

Butrimui Butrime! imki sargus ir nuveski
Kalinius šituos! *rodo Vaidylą, Jogailą ir Marę*
Tegul gerai žiūri!

Gal neužilgo Vytauts pasirodys
Ir mano žmonės susirinks į Vilnių.
Kaip kunigaikščio bus visa šeimyna,
Sudysim tave, Jogaila... *tyliau* kaip sūnų.

Butrimas išeina su apginkluotais sargais, vesdamas Vaidylą, Jogailą ir Marę pro didžiąsias duris

SCENA IX

Kęstutis ir vaidila.

KĘSTUTIS

Liūdnas likimas senio, peržengusio
Dienas ir kartą, kuri jį išleido,
Kada matydams, kaip iš akių nyksta,
Ką garbino pats ir į ką tikėjo,
Stovi nutirpęs naujų žmonių tarpe,
Ir nepažįsta, kokios jų mintys,
Ir nesupranta jau nė vaikų savo.
Spaudžia man širdį, žiūrint, kaip tikėjims,
Senas mūsų būdas, teisumas, dorybė
Šiandien suminti, kaip Lietuva yra,
Kaip auga naujos kartos, kurios laužo
Dangaus ir žemės tiesas. Geriau būtų
Į aną svieta keliaut ir ten miškuos
Narsiai medžioti su prosenių dvasioms,
Palikus žmones, jų ligotas širdis
Naujiems vadams ir naujajam mokslui.
Bet dievai nori, kad traukčiau ik galo,
Kaip paskutinis praeties globėjas.

Apmaudas, Skausmas

VAIDILA

Už tai tu gausi paskui nuo jų garbę,
Kokia retai kam iš žmonių patenka:
Lietuvos žemėj skambės tavo vardas,
Darbų garbingų vainike įpintas;
Tu nepradingsi, kaip paprastas žmogus,
Nors tave liūdnas ištikėtų likimas;
Nuo akių miegą mirties nubaidysi,
Į dangų lėksi nuo gedulių laužo;
Ant puikaus žirgo, auksu apsirėdęs³⁴,
Su ragu turo, po miškus skraidydams,
Balsiai į kovą didžiavyrius šauksi,
Kurstydams viltį tų, kur abejoja,

Paguoda, Padrąšinimas

³⁴*apsirėdęs* — asirengęs, pasipuošęs. [przypis edytorski]

Ir jų tvirtybę, iki, tavęs klausant,
Neatgims dvasios per kančias ir kraują.

pro duris tiesiai įeina Butrimas su keletu ginkluotų sargų, vedamas su savim Kunoną ir Konradą

SCENA X

Kęstutis, vaidila, Butrimas, Kunonas, Konradas ir ginkluoti sargai

BUTRIMAS

įeidamas

Viešpatie! radęs vienoj pilies salėj
Vokiečius šituos, du kryžiojų žalčius,
Atvedžiau. Rasi, likę šičia, tyko
Ir su Jogaila slapčia ved derybas.
Turėdams juodu dabar savo rankoj,
Gali per kančią išgriebti teisybę.

KĘSTUTIS

Nereik to, Butrim! Ne ricieriaus darbu
Kęstutis save nesutepė niekad:
Ant kovos lauko imasi su priešais,
Vienok beginklio anaipolį nelypsto.
Žinot nenoriu, ką juodu čia veikė,
Gana, kad esti po lietuvių stogu...
atsikreipdamas ant Kunono ir Konrado
Ricieriai! esat laisvi nuo šio laiko —
Bet, jeigu norit padaryt man džiaugsmą,
Meldžiami, likkit svečiuose pas mane!

Orumas

KUNONAS

O kunigaikšti! Visas svietas žino,
Kad tu teisingas ir ricierių žiedas,
Norint da krikštas tavo stabmeldystės
Nenumazgojo. O idant matytum,
Kaip aukštai tave mūs zokonas gerbia,
Kunons ir Konrads tavo svečiais lieka.

Pagerbimas

KĘSTUTIS

Butrimui

Eiva, sens drauge, pokilį prirengsim
Aukštiesiems sveteliams pamylėt padoriai.
Ik da sudaušim su geležim ginklų,
Galime šiandien su taurėms sudaužti.

išeina pro didžiąsias duris, paskui jį išeina Butrimas vaidila ir sargai, į jų vietą; luktelėjus, įlenda Albanas ir stovi ties durimis neužtėmytas

SCENA XI

Kunonas, Konradas ir Albanas

KUNONAS

Peranksti tapo persergėta Kęstutis;
Neparanku mums apsupimas Vilniaus.
Albanas kaltas.

ALBANAS

išeidamas ant vidurio.

Aš nepripažįstu

To nusprendimo...

KUNONAS

Albane!

ALBANAS

Išpildžiau,

Kas tik man liepta — o kad Kęstutis greitas,
Ne mano kaltė. Atsakau už viską...
Raskim geresnę mūsų kalboms vietą,
Nes ausis turi kartais net ir sienos.

KUNONAS

Teisybė, eisim.

Kunonas, Konradas ir Albanas išeina, į jų vietą sugrįžta pro didžiąsias duris Kęstutis, atsivesdamas Birutą, Aldoną ir Vytautą

SCENA XII

Kęstutis, Biruta, Aldona, Vytautas, paskiau Butrimas

KĘSTUTIS

duryse

O, gerai pataikėt,

Po mūs imtynių ant pačių linksmybių.
Noriu čia, Vilniuj, šiek tiek nusižadint.
Paminėt laiką, kada buvau jaunas
Ir prie Birutos, da pilnos skaistumo,
Aš meilinausi. Žila paukštuzėle,
Pameni mūsų tas dienas laimingas,
Saldintas midum...

Jausmai, Prisiminimai,
Jaunystė

BIRUTA

Et, tamista, liautum

Dalykus tokius prie vaikų minėjęs.

KĘSTUTIS

Ką gi tai kenkia? Argi neteisybė,
Kad mudu buvom jauni, kad jaunumas
Ant galvų mūsų spinduliais virpėjo?
Mudu iš meilės žibėjom saulėti,
Pilni varsos tos, kurią turi kvietkos³⁵...
Da šiandien žmogui, tuos laukus atminus,
Širdyje tirpsta...

kreipdamasis ant Birutos

Juk mudviem, gegute,

Nebloga buvo?

BIRUTA

Tai, darkaisi, seni!

KĘSTUTIS

Gerai, kad seniai valandėlę saldžią
Gal da atkasti; kitą tokią dieną
Negreit sulauksi.
kreipiasi ant Vytaučio

Ko tu, Vytaut, tokis

Lyg apsiblausęs?

³⁵kvietka — gėlė. [przypis edytorski]

VYTAUTAS

Tas... Jogaila... Tėve...

KĘSTUTIS

Tai nieko pikto, ką pabus užtvertas.
Bet jis tau rupi labiau, ne kaip tėvas...

VYTAUTAS

Tėve, jis šiandien nuskriaustas.

Užtarimas

KĘSTUTIS

Iš tikro?

Na tu man šitaip... Kada jisai taikos
Iš pasalų mus vokiečiams išduoti,
Tai nēr skriaudimo; o kad aš, kaip tėvas,
Noriu pabausti ištvirkusi vaiką,
Tai sūnus mano prieš mane. Varguoliai
Esam mes, seniai!

Rūstybė

VYTAUTAS

Tėve nenorėjau

Užgauti tave — bet pažvelgti teikis...
Per toli, rodos, paleidai rūstybę,
Jį kalėdams namuose jo pačio.
Daug prasikalto Jogaila, tai tikra,
Bet nieks negali juk nužeminimą
Su giedria širdžia ramiai išturėti,
Tarytum kelmas. Užgavims opesnis
Už nuskriaudimą ir pagiežą gundo,
žiūrau ant savęs: tegul atsitiktų
Su manim šitaip, nē pats nežinočiau,
Ką bedarąs aš.

Užtarimas

KĘSTUTIS

Keistas jūs, jaunųjų,

Matyti karštis. Vyresniųjų mokslas
Jus duria, žeidžia ir gėda nuo tėvo
Priimt baudimas. Vienok nėra gėdos
Jį užpelnyti, *švelniau* Nors aš, vaike, kietas,
Vienok nē piktas, anē užsispyręs:
Reikėj parodyt, kad su manim darbas
Ne vyžos pynims, o kalėjims visas —
Tai tik ant juoko. Nori, kad paleisčiau?

VYTAUTAS

Taip kaip už brolių, užtariu.

KĘSTUTIS

kreipdamasis ant Birutos

Tu, motin,

Su sūnum eisi?

BIRUTA

Reikia jis paleisti.

KĘSTUTIS

Sprendžiate švelniai, *kreipiasi, juokaudamas, ant Aldonos*

Na, tai Aldona nors
Prilaukys mane — da padidins bausmę.

ALDONA
Šiuo žygiu, tėve, ir aš priešais tave.

KĘSTUTIS
Visi prieš mane — pati, vaikai — eina!
Ar nepaliepsit paleisti ir Marę,
O net Vaidylą?

ALDONA
sudėdama rankas prašymui
Paleiski, tėveli!

KĘSTUTIS
Vaidylai reiktų ant šakos kaboti.
Su jums daryt ką? Aš rūpesčio apimts,
O jūs tik žinot dalinti malonę.

įeina Butrimas pro didžiąsias duris

ALDONA
Kęstučiui.
Pasigailėk jų, juk tu maloningas.

KĘSTUTIS
užtėmijęs Butrimą
A, tu čia, Butrim? — tai ką jau darysi —
Kalinius mūsų atvesk ir kryžiuokų
Paprasyk vyrus. Linksmimsimės lygiai
Išvien vardan sandoros ir meilės.
Butrimas išeina tiesiai; Kęstutis, atsikreipdamas ant Vytaučio, rimtai
Vytautai! Reikia turėti grebežius.
Jogaila šiandien klaidžiais takais eina.
Rodos, kiekvienas supras mano žingsnį,
Jeigu aš Vilnių sau pasilaikysiu.

Pasigailėjimas, Sąlyga

tiesiai įeina Kunonas, Konradas, Albanas

SCENA XIII

Kęstutis, Biruta, Vytautas, Aldona, Kunonas, Konradas, Albanas

ALDONA
pamačiusi Konradą
Jisai!

KĘSTUTIS
Ką?

ALDONA
Nieko.

KĘSTUTIS
Taip išblankęs veidas.

ALBANAS
Konradui tyliai
Dabar laikykis!

KĘSTUTIS

rodydamas kryžiokams namiškius

Tai mano šeimyna,

Ricieriai teismus.

Kryžiokai pasveikina

ALDONA

nuošaly

Tartum, šmėkla kokia!

Taip atsimainės.

KĘSTUTIS

rodydamas Vytautą

Vieną turiu sūnų,

Kuris man liko. Dievai maloningi

Į namus mano leido štai *rodo Aldoną* dukrelę —

Ji man geresnė už dukterį tikrą,

Tik nelaiminga.

VYTAUTAS

Pati išdaviko.

ALDONA

Tėve!

KĘSTUTIS

Liežuvį, Vytaut, turi skaudų —

Neprivalai tu žėist seserį savo.

kreipiasi ant Aldonos

Mano vaikelį, tu nusiraminki.

pro didžiąsias duris įeina Butrimas, Jogaila. Marė, Vaidyla ir keletas ricierių

SCENA XIV

Tie patys, Butrimas, Jogaila, Marė, Vaidyla, ricieriai

KĘSTUTIS

Jogailai rimtai

Jogaila! Dručiai³⁶ užrūstinai mane —

Tai jau praėjo. Turiu ranką karštą,

Bet ne keršingą. Prasikaltai sunkiai,

Tiktai tu klydai, kaip paprasta jaunas.

Taigi aš pirmas tau paduodu ranką.

ištiesia ranką Jogailai, kuris ją ima ir bučiuoja Kęstučiui į petį

JOGAILA

Dėde...

KĘSTUTIS

Jogailai

Tark ačiū Vytaučiu; tas vaikas

Už tave stoji net prieš savo tėvą.

JOGAILA

apkabindamas Vytautą

Mielis mano broli!

³⁶*dručiai* — smarkiai, labai. [przypis edytorski]

KĘSTUTIS

Aš viską užmirsiu,
Visiems atleisiu, tik statau nuo savęs
Sąlygą vieną.

JOGAILA

Sutinku ant visko.

KĘSTUTIS

Visos tos žemės aš esmi juk sargas
Ir jos rubežiai³⁷ man pridera ginti.
Šiandien, bematant, kad bendriems senovės
Ryšiams sutraukdint svetimi prileisti,
Reikia daugiau man spėkų apginimui
Į savo ranką. Sandoros grebežiui
Palik man Vilnių.

JOGAILA

nekantautas

Ar Vilnių?

KĘSTUTIS

Tą auką
Padaryk seniui, kad būtų ramesnis.
Jogaila šnabžda kasžin ką su Vaidyla.
Ką? Ar sutiksi?

JOGAILA

valandėlę paabejojęs

Paskirtą man bausmę

Turiu priimti.

KĘSTUTIS

Tai ant šventos vietos
Eisim! tegul ten Jogaila apreiškia
Prieš visus žmones, ką yr pažadėjęs.
Ar taip gerai bus?

JOGAILA

Išpildysiu viską.

Pažadas

KĘSTUTIS

Meldžiami paskui.

Kęstutis eina pro didžiąsias duris, paskui jį pamažu eina kiti; Konradas nori išeit paskučiausias, tik prisiartinusi Aldona jį sulaiko; tuo tarpu visi išeina, išskyrus Konradą ir Aldoną

SCENA XV

Aldona ir KONRADAS

ALDONA

Ridenau! Palauki!

KONRADAS

Ko reik nuo manęs?

³⁷rubežiai — sienos (valstybės), ribos. [przypis edytorski]

ALDONA

Nežiūrėk rūšiai taip!
Nes tokios akys atima man drąsą,
Ištart neduoda užbaugintą žodį.

KONRADAS

Tai paleisk mane!

ALDONA

Leisti? Ne! Greičiau aš
Po tavo kojų kaip akmuo pulsiau,
Krutino savo tau kelią užtersiu,
Idant sumintum sergančią man širdį.
Leisti! Dabartės! Pamačius vėl tave
Prie savo šono po tiek ilgų metų,
Vien ašarose, geiduliuos praleistų,
Po skausmų mano, kurių nepritinko
Našlaitės daliai...

Jausmai, Skausmas

KONRADAS

Nesuprantu nieko.
Tur būti tavo protą yr užgavęs
Koks slaptas skausmas. Varguole! Nerasiu
Aš tau pagalbos.

Abejingumas

ALDONA

Nekalbėki šitaip!...
Ir nesislėpki prieš mane! pažįstu,
Nors ir kitoks tu, kad nieks iš mūs krašto
Jau nepažintų tavęs, anė seniai
Iš tavo veido nesuprastų nieko.
Nors atsimainęs esi visam svetui,
Prijautė tave širdis pačios tavo.

Jausmai

KONRADAS

Tu sapnus nori imti per teisybę.

ALDONA

Ar iš akmens tu? Kad širdies nenori
Ant valandėlės parodyt man, tiek jau
Kentusiai daugėl. Tau neišmėtinėsiu³⁸,
Tavęs nišduosiu net pačiam Kęstučiui,
Tiksiu su tavim persiskirt ant amžių,
Tiktai ištark man tu meilės žodelį,
Kad esi mano...

KONRADAS

Klysti varguolėle:
Nepažinojau Lietuvoje nieko,
Pirmąkart šičia...

ALDONA

O, nebūk toks kietas, .
Kada glaudžiuosi prie tavo krūtinės!
Ar tai turi man...Tik paniekinimą,
O daugiau nieko? Juk mane mylėjai?

Liūdesys

³⁸neišmėtinėsiu — neprickaištausiu. [przypis edytorski]

Karštai mylėjai... O aš ik šiai dienai
Tave, kaip dievą, myliu vis, nors mano
Dalis liūdna taip ir karti begalo.

luktelėjusi

Tu užmiršai gal gyvenimą savo?
Galėjo kokių žolių kas užduoti
Ir numarinti atmintį, kas buvo...
Tikrai taip! Betgi palaukki!... Aš viską,
Viską priminsiu, o tie atminimai
Tikrai suminkštins ir sugraudins širdį,

luktelėjusi, svajodama

Ar pameni tu ežerą tą didį?
O ant jo kranto aukštą stačią uolą,
Kur tylią naktį nuvedžiau aš tave?
Tu, ant mėsavimo dangaus atsimušęs,
Apie Lietuvą kalbėjai ir priešus,
Apie aukas tas, kurios nešti reikia,
Apie garbingą didžiaviryių kelią.
Kalbėjai apie amžinąją garbę,
Nusiminimą — rodos seseris dvi.
Nors klausiau tąsyk akylai, gėrėjaus,
Bet širdį buvo lyg baimė apėmus;
Taigi tolydžio dangsčiau tavo lūpas
Bučiamais aš, taip ilgais, kaip amžis...
Tas glamonėjims... Sidabrinis menuo...
Keistos svajonės... Laimė ne tos žemės...
Garbė ir meilė, gailestis ir baimė —
Viskas į vieną sumišo čielybė³⁹,
Kurios jau niekas iš širdies neišlups man —
Ir regiu viską, matydama tave!
Pameni viską?

KONRADAS

Labai tavęs gaila.

Gailestis

Pusiau sumišus, liūdna kalba tavo
Rodo, kad vyras pamesti turėjo...
Paprastas daiktas!

ALDONA

Tai nenori nieko

Jausmai, Meilė, Ilgesys

Atmint, beširdi? Tikies įkalbėti,
Kad sumišau aš iš didelio skausmo,
Kaip kitiems rodos. Kada tu prapuolei,
Pasklido garsas, būk jau tu priėmęs
Svetimą būdą, kitų dievus, likęs
Net išdavėju namų ir tėvynės.
As viena niekam tikėt nenorėjau,
Numaniau tame gilią tavo mintį.
Paskui šnekėjo, kad jau tu negyvas.
Aš taip gi niekam netikėjau. Laukiau
Ir laukiau tavęs pargrįžtant. Už tai gi.
Dabar sviets sako, kad sergu, būk protas
Mano pamišęs. Tegul žmonės šneka!
Betgi tu vienas neprivalai šito
Dalyko skelbti apie moteriškę,

³⁹ *čielybė* — čia: visuma, tiesa. [przypis edytorski]

Kuri tavimi taip išsitikėjo
Ir da už tave kentėt malonėtų.
Pasigailėk jos ir, kaipo keleivis,
Nors praeidams tik, žodžius tuos ištarki:
„Myliu aš tave, Aldona!”

klaupia prieš Konradą
KONRADAS
labai susigraudinęs
Aldona!

duryse pasirodo Albanas.
ALDONA
pašokdama nuo žemės ir puldama Konradui į glėbį
Vyre!

SCENA XVI

*Aldona, Konradas, Albanas, paskui Kęstutis, Vytautas, Biruta, Butrimas, Jogaila, Marė, Va-
idyla, vaidila, Bilgenas ir ricieriai*

ALBANAS
pribėgdamas prie Konrado.
Ką dirbi? Visi judu mato.

KONRADAS
pamatęs ateinančius ir atstumdamas Aldoną
Traukis! Atsiimkit sumišusią šitą!

Aldona atsitraukia, persigandusi ir nusiminusi
KĘSTUTIS
Konradui
Ricieriau! mano dukters neniekink!
Ką ji kalta yr, kad mirusio žmogaus
Visur šešėlį ir mato, ir girdi?
Reikia gailėtis kvietkos, kuri vysta.
Aldonai
Eiva, vaikelį, tave suraminsiu!

Aldona puola jam į glėbį; uždanga nusileidžia

AKTAS ANTRAS

salė Trakų pilyje, prastai įtaisyta, papuošta medžioklės ženklais ir apkabinėta ginklais; didžiosios durys gilumoje; po kaire ir tiesiai durys šoninės; Biruta ir Aldona sėdi ant aržuolinių kėdžių, Biruta su verptuvu

SCENA I

Biruta, Aldona

BIRUTA

Kaip tik užtrunka kur norint Kęstutis,
Tai jau nerimsti ir nieks tau nemiela:
Anė dainelė, anė kaip tarnaitės
Pasakas seka; nieks mūs lepunėlės
Nesuramina; o Biruta tave
Taip gi juk myli.
grūmoja Aldonai

Tu nedėkingoji!

ALDONA

Mano močiutei prasikalstu tankiai,
Bet man vis rūpi priepuoliai tų žygių
Ir kovų. Rodos, imtum ir issiūstum
Paskui jį dvasią.

Nerimas

BIRUTA

Ką gi padarysi —
Toks mūs likimas. Aš būdavo taip gi
Drebu iš baimės, nuolat verkiu vyro,
Matydama jį vis tiktai kariaujant,
— O namie niekad. Nuo pačių vestuvių
Tik sumišimai, kovos ir medžioklė.
Reik moteriškai prie šito priprasti,
Kad ne jai vyras. Be reikalo skūstis,
Jeigu pavojaus ieško vis po svieta.
Reikia tik slėpti rūpestis ir laukti.

Padrąšinimas

pro duris pasirodo Kęstutis

SCENA II

Kęstutis, Biruta, Aldona, paskui Konradas

KĘSTUTIS

įeidamas

Sveiki!

ALDONA

bėgdama prie Kęstučio

Tėvelis!...

Kęstutis sveikinasi, apkabindamas Aldoną ir Birutą

BIRUTA

Vėlai, mano seni,
Grįžti namo. Jau dabar neišleisim,
Pririšim tave kur prie lovos kojės.
Turėsi betgi ik žiemos palaukti,
Ik ant meškų reiks.

KĘSTUTIS

Mielai aš su jumis
Ilgiau pabūčiau. Žmogui nusibodo

Susirūpinimas

Ginčai ir ginčai. Nesiliauja maištas!
Vaidintis reikia su gimine savo.
Čia su Jogaila, ten Narimants vėlei,
Arba Skirgaila... Ir taip dienos plaukia...
O vokiečiams sėdi ant mūsų sprando
Ir traukia naudą, čia mums besipjaujant.

BIRUTA

Užtrukai ilgai. Aldona nuliūdus
Manė, kad tu jau Naujapilėj likęs.

KĘSTUTIS

Turiu mat stambią odą, likau sveikas.
Ir sugriebiau da jums lapės pyrago,
Išdykėliams dar akstinus⁴⁰ apglostys,
Ilgesnį laiką tikiuos pasilsėti.
Negreit išgirsim, aukaujant į kovą.
Gal ir senatvę pabaigsiu laimingas,
Be rūpesčių jau, namučiuose savo,
Štai prie Birutos, Aldonos ir midaus.

pro didžiąsias duris pasirodo Konradas; Aldona, pamačiusi jį, taikosi susivaldyt

KONRADAS

įeidamas

Vijausi paskui, kunigaikšti! Taigi
Nė nesiklausęs įeinu.

dairosi įžymiai ant Birutos ir Aldonos, norėdamas parodyt, kad tik dviesia norėtų kalbėt

KĘSTUTIS

Birutai ir Aldonai

Išeikit!

Biruta ir Aldona išeina pro kairiąsias duris.

SCENA III

Kęstutis ir Konradas

KĘSTUTIS

miemodamas akimis Konradą

Ką pasakysi?

KONRADAS

Persergėsiu⁴¹ tave.

Lėkiau su tuomi paskui⁴², tartum paukštis.

Bet per vėlai jau susitinkam mudu.

KĘSTUTIS

su paniekinimu

Tu? nori mane persergėt?

Paniekinimas

KONRADAS

Tu Vilnių

Saugok!

KĘSTUTIS

kaip anksčiau

⁴⁰akstinas — prk.: nenuorama. [przypis edytorski]

⁴¹persergėti — apsaugiti. [przypis edytorski]

⁴²su tuomi paskui — paskui tave. [przypis edytorski]

Iš kur gi tas rūpestingumas?

KONRADAS

Daugiau aš nieko negaliu sakyti,
Bet apsvarstyki, ką daryt.

KĘSTUTIS

šaltai

Svarstysiu.

Konradas, linktelėjęs, išeina pro didžiąsias duris; Kęstutis žiūri paskui jį, įstebeilijęs akis, ir valandėlę užsirūpina; neužilgo įbėga skubindamas Butrimas bu sulaužytais ginklais

SCENA IV

Kęstutis ir Butrimas

BUTRIMAS

susijudinęs

O kunigaikšti!

KĘSTUTIS

Butrime! Negerą

Nerimas

Lemia tas ūmas tavo sugrįžimas
Ir audrą dvasios išreiškiantis veidas.

BUTRIMAS

nusiminęs

Viešpat, žiūrėki! Štai sutrukęs šarvas,
Per kurį gėda ricieriaus matyti.
Viešpatie! Velyk nė neklauski manęs,
O išsyk galvą paliepk man nukirsti
Ir krauju gėdą uždengki nuo svieto!
Pavedei man tu Vilniaus apginimą.
O aš apreiškiu: kad Vilniaus netekom!

Netektis, Pralaimėjimas

klaupia prieš Kęstutį, uždengdamas rankomis veidą. Kęstutis stovi valandėlę prislėgtas skaudaus įgūdžio

KĘSTUTIS

prikeldamas Butrimą, švelniai

Kelk, senas drauge! Ant mano krūtinės
Laisvai paverkk sau — gailestį palengvins;
Nusiminimą ašaros nutildys;
Kęstutis niekad neatnaujins jojo,
Išmėtinėdamas, nes žino, kad tikras
Tarnas negali būt kaltas, nors Vilnius
Svetimiems šiandien į rankas pateko.

Paguoda, Supratimas

BUTRIMAS

Viešpatie! Velyk tu savo rūstybėj
Paspirtum mane, kaipo kokį niekšą;
Tavo gerumas man ypač skaudesnis,
Kad per nelaimę aš esmi prigavęs
Lūkestį tavo; nors čia mano kaltės
Nėra, tai betgi aš jaučiu krūtinėj
Lyg žalčių kokį kamuolį, matydams,
Kiek daug neteko puiki širdis tavo,
Nors taip greita ji pasigailėt kito.

Skausmas, Neviltis

KĘSTUTIS

Teisybė, smūgis baisus, jisai pakert
Lūkestį žemės, kurią gint žadėjau.
Bet, norint mūsų žvaigždė ir prigeso,
Ginsiesiu tolei, ik išteks⁴³ tvirtybės;
Tą, ką išplėšė mums per išdavimą,
Atgal atgriebsiu per spėką. Juk tave
Išdavė taip gi?

Paguoda, Padrašinimas.

BUTRIMAS

Taip! Vaidylos darbas:

Vilniaus pilionis⁴⁴ gudriai prisitraukęs,
Su jais išvieno sukalbą padarė —
Užėjus nakčiai, atidarė patys
Vartus ir leido Jogailos kareivius.
Veltui da gynės mus maža saujelė
Prieš didžią spėką ir prieš išdavimą.
Turėjom trauktis, su kardo pagalba
Per minias jujų skirdami sau kelią.
Vilniaus netekom!

Netektis, Praradimas

KĘSTUTIS

Taip dievams patiko!

Gerai, kad žmones mūs nepalikai dar,
Pareigas savo teisingai išpildęs.

BUTRIMAS

O kunigaikšti! Mes čia daugiau nieko
Jau negalėjom. Bet tegul nelaimė
Ant mūsų atkrypo, aš, nors apgalėtas,
Da su savimi belaisvius sustvėriau,
Tarp kurių teko ir pats išdavikas.
Vaidyla sugriebts kovoje — jis laukia,
Surištas pančiais, kunigaikščio sūdo⁴⁵.
Paskirk jam bausmę!

KĘSTUTIS

užsidegęs

Ta dvasia piktoji

Lietuvos žemės! Tiek kart nusidėjus,
Ir vėl sugauta jau ant išdavimo?

BUTRIMAS

Prieš tavo veidą tuoj jį pristatysiu.

KĘSTUTIS

Sunku! — Težūsta! ir su juo tedingsta
Parsidavimai, melas ir išdavimas!
Atvesk čion jį.

Butrimas išeina pro didžiąsias duris

SCENA V

Kęstutis pats vienas

⁴³*išteks* — dabar: užteks. [przypis edytorski]

⁴⁴*pilionis* — pilininkas, pilies gynėjas. [przypis edytorski]

⁴⁵*sūdas* — teismas. [przypis edytorski]

KĘSTUTIS

Nėr ką! Bausmės reikia,
Jei atleidimas naują žmogžudystę
Gimdo ir širdis žmonių nuodais krečia.
Senis Kęstutis manė išlaikysiąs
Ranką nuo kraujo laisvą, dabar turi...

Teisingumas

Butrimas pro didžiąsias duris įveda su sargais Vaidylą ir duoda ženklą sargams, kad lauktų už durų

SCENA VI

Kęstutis, Butrimas, Vaidyla

BUTRIMAS

rodydamas Vaidylą

Štai nusidėjęs.

KĘSTUTIS

Vaidylai

Vaidyla! Tai šitaip
Pasinaudojai iš mano malonės?
Kasdien, manai tu, galima atleisti?

Nusivylimas

VAIDYLA

apsiblausęs

Nemanau nieko.

KĘSTUTIS

Žinai, kad vėl mirtį
Užtarnavai sau — nieks jau neišgelbės.
Kuo gali gintis?

VAIDYLA

Gintis veltui būtų,
Jei aš apsudyts isaukšto be sūdo.

KĘSTUTIS

Nuodėmių tavo saikas jau perpilnas⁴⁶ —
Jau neprileidžia nė pasigailėti.

VAIDYLA

pasipūtęs

Aš nė nenoriu iš kitų malonės
Būt gyvas! Sūdo aš sau reikalauju.
Bet mane sūdyt Jogaila tik gali.

Pasipūtimas

BUTRIMAS

supykęs

Begėdi! Žinom, kad tas, kurs naudoja
Iš bjaurių tavo šunysčių, nebaus juk.

VAIDYLA

Jei jisai mane nebaus, tai nė kaltės
Nėra, nes jis tik yra mano viešpats,
Kuris tur tiesą ant manęs. Aš jojo
Tarnas, jo gero privalau žiūrėti.
Dėl savo dėdės sostpilės neteko —
O aš, nelaukdama, atgriebiau.

⁴⁶*perpilnas* — perpildytas. [przypis edytorski]

BUTRIMAS

Gyvatė!

VAIDYLA

Jogailos pelnas tai pragaištis jūsų,
Už tai gi rengiat pagiežą ant manęs.

KĘSTUTIS

rimtai

Klysti! Pas mane pagiežos nerasi
Ir tam atleidžiu, kas mane užgauna.
Bet turiu bausti, jeigu pasaloms kas
Platina marą po mūsų Lietuvą,
pamažu nžsikaretindamas.
Jei sukalbas kas broližudingas kursto,
Gimines erzin, vokiečius parkviečia,
Iš vidurinių ginčų traukia naudą,
Naikin tėvynę ir ją išduoda.
karštai.
Tiek to su manim, man Lietuva rupi,
Jos žmonių laimė, mūs tėvų dorybė.
Taigi niekystei tai neduosiu skliestis
Ir piktą mintį, da dygstant, išrausiu!
Ne užtai mirsi, kad į mane taikai,
Tik už gudrybę suvadžiojimuose,
Užtai, kad nuolat paikinai Jogailą,
Prigaudinėjai melagystėms svieta,
Kad buvai piktas, paperkams ir niekšas!

Išmintingumas, Ištikimybė,
Tėvynė

VAIDYLA

Tu, kunigaikšti, ant tėviško sosto
Esi užgimęs, gavai didį vardą
Nuo pranokėjų, gyvenimas tavo
Suverptas laimės minkštųjų delnelių
Ir nuopat lopšio matai aplink save
Tiktai kas gera gražu ir padoru.
Ko gi stebėtis, jei puikus užaugai,
Nė nepažinęs gyvenimo dumblą,
Purvus ir nuodus, kurių aš pripildyts?
Man išmažens jau kieta dalis lemta:
Taip žemai kilęs, taip negražaus veido,
Aš kenčiau vargą ir paniekinimą.
O nieko gero esmi nišpažinęs.
Taigi turėjau tais tik keliais šliaužti,
Kuriais gudrumas, valia, išturėjims
Iškelia žmogų, nežiūrint ant kliūčių.
O jeigu šiandien man nedėkingumą
Išmėtinėji ir randi daug kaltės,
Tai savyj taip gi priežastį to rasi.

BUTRIMAS

Ar tu iš proto išėjęs? Ką loji?

KĘSTUTIS

sulaikydamas Butrimą

Tegul pasako laisvai tą, ką mano,
Nors man neaišku...

VAIDYLA

pagriebdamas ir baigdamas mintį

Koks čia surišimas

Apmaudas

Tavo didybės su nuodėmėms mano.
Tai tau sunku bus suprast, kunigaikšti.
Nė neatėjo tau niekad į galvą,
Kad visus žmones, piktus ir geruosius,
Suriša vienas retėžis, kad vieno
Mintis pagimdo kituose jau mintį.
Tu buvai pilnas garbės ir galybės,
Iš darbų didis, teismo, gimimo.
Ką gi tau kenkė, kad aš mažas, menkas
Iš apačios ten į viršų kilt stengiaus?
Ką gi tau kenkė, kad vijausi laimę
Ir su kova tik pasiekdavau viską?
Galėjai mane pirkt už vieną žodį,
Tik žmogaus vargo reikėj pagailėti;
O tu mokėjai mane tik paniekint.

užsidegdamas

Tu mano laimei stojai skersai kelią —
Apvilikai mane negarbe ir gėda —
Ir mano širdį mindžiojai po kojų —
Tai nė ne dyvai, jeigu dvasia mano
Galėj per tave darytis niekesnė.

su neapykanta

Nepkanta augo išvien su tavimi
Visko, kas buvo tiktai teisu, aukšta,
Visko, kas širdį dailina ir puošia,
Nepykantoje kaip žaltys užaugau...
Kiekvieną mintį ir darbą kiekvieną
Taikiau, kad tau tik atkeršyt galėčiau.
Ir šiandieninis bjaurus mano trusas⁴⁷
Stoja prieš tave, kaip išmėtinėjims!

Kęstutis užsirūpina; pro didžiąsias duris įeina vaidila

SCENA VII

Kęstutis, Butrimas, Vaidyla, vaidila

VAIDILA

Aš, kunigaikšti, ateinu žygiu šiuo
Apginti tave nuo tavo gerumo,
Nes blogdarystė geležim teisybės
Reikia nubausti, jeigu, nenubaudus,
Tolyn bujoja.

KĘSTUTIS

Man pačiam taip rodės...

VAIDILA

Bet širdis stovi toli nuo rūstybės
Ir purtos pildyt pareigas valdovo.
Ateit suspėjau.

KĘSTUTIS

užsirūpinęs

⁴⁷ *trusas* — pastangos, darbai. [przypis edytorski]

Žvilgteliam į žmogaus
širdies gilumą akimis kitomis.
Pavargėlis tas tarp melo parodė
Naują teisybę.

VAIDILA

Paleisdamas kaltą,
Ant nekaltųjų galvų kabini tu
Kardą. Atminki, kad pasigailėjims
Tuokart yra jau nemielaširdystė,
Jei ii jo auga vaisiai pragaištingi
Tavo tėvynei.

Išmintis

KĘSTUTIS

Ne pasigailėjims
Mąstyt man liepia... Manau, kur pradžia yra
O kur yr galas valdžios paslaptinės,
Su kuria tautai reik baust savo vaikas;
Kur tiesos siena, kuri gal atskirti
Sprendimą sudžios⁴⁸ nuo pagiežos smūgio.
luktelėjęs ir nusikratydamas mintis ;
virtai. Ne laiks gvildenti esmuo to dalyko..
Butrime, veskis kalinį! *vaidilai* Sušaukia
Kunigus, visą rodą vyresniųjų —
Tegul jį sūdys, kaip reik pagal tiesą,
Vardan Kęstučio ir visos tėvynės —
O ką nuspręs jie, Butrimas lieps išpildyt.

BUTRIMAS

Bus padaryta.

VAIDILA

Sūdą tuoj surinksiu.

išeina

VAIDYLA

Kęstučiui

Už mano mirtį...

BUTRIMAS

sargams

Sargai! Nežiopsokit!

Kalinį veskit!

sargai su Butrimu išveda Vaidylą

SCENA VIII

Kęstutis vienas

KĘSTUTIS

mąstydamas, pamažu

Tai sergančiai širdžiai

Žmonės nė kokio neišrado vaisto
Ir mirtim gydo... nors negal pažinti,
Kas žmoguje tam turi ligos vardą.

Liūdesys, Apmąstymai

stovi valandėlę apsiaubtas minčių
pro kairesias duris įbėga Marė, o paskui ją Aldona

⁴⁸sudžia — teisėjas. [przypis edytorski]

SCENA IX

Kęstutis, Marė, Aldona

MARĖ

Dėde!

KĘSTUTIS

Tu šičia?

MARĖ

karštai

Dėde, paleisk vyrą —

Tuojau, bematant, nes toks pašėlumas

Širdyje kyla, juog akims užmuščiau

Žmogų iš tolo.

sustoja, o matydama, kad Kęstutis neatsako ir į ją nežiūri, labiau užsispyrusi pakelia balsą.

Tyli...Tyli, dėde,

Kada aš noriu apgint savo vyrą...

KĘSTUTIS

rūsčiai

Tu per daug drąsiai ateini graudenti.

MARĖ

Valandoj tokioj ar galiu kalbėti

Ramiai, protingai? Liepk, kad tuoj Vaidylą

Paleistų! Rėksiu, kad mane išgirs net

Griausmai, kurie ten debesise kybo

Ant galvos tavo. Be jo nesitrauksiu —

Aš, pati, neisiu, jums jo neišplėsus...

Grasinimai

KĘSTUTIS

supykęs

Pasiuto!

Rūstybė

ALDONA

Tėve! Ant tų skaudžių žodžių

Tu nežiūrėki!... Nusiminims rėkia

Per josios lūpas. Pasigailėk, tėve!

Užtarimas

KĘSTUTIS

išmėtinėdamas

Tu už ją stoji?

ALDONA

O, tėve, Kęstuti!

Aš jau nelaukiu sau nė kokios laimės,

Išsižadėjau ir vilties. Kitų tik

Dalis laiminga spindulį šviesesnį

Ant mano dvasios paleisti tegali

Ir užmiršt duoda tai, kas man taip skauda.

Aš, kuriai viską atėmė likimas,

Galiu gyvent tik kitų širdžių viltim,

Ant svetimų tik skausmų atsiliepti,

Mintis man švinta nuo svetimo džiaugsmo.

Jeigu galėčiau ašaras nušluostyt,

Pakakini maldą nusiminusiųjų,

Tai iš po mano gedulių pražystų

Liūdesys, Paguoda, Likimas

Da vienas džiaugsmas, o tas džiaugsmas būtų
Jau paskutinis, kurį dangus duoda
Nuliūdusiesiems.

KĘSTUTIS

Netada, dukrele,
Jei kitaip liepia pareiga dalyti.
Vaidyla šiandien už darbus atsako
Prieš žmonių sūdą, o neprivalau aš
Kištis į jų sprendimą.

MARĖ

nusiminusi

O varge!

luktelėjusi, smarkiai

O ką man žmonės? Kas man galvoj sūdas?
Kas man galvoj dar net ir visa žemė?
Aš jį tik vieną ant žemės mylėjau,
Man visai nerūp, ką kiti sakytų.
Buvo man geras — ko gi daugiau reikia?
Tegul nusprendžia taip, kad nebūt kaltas!
Nes aš kitaip jau maldauti nemoku.
Ar girdi, dėde?

Nusiminimas, Neviltis

KĘSTUTIS

Argi tai tau rodos,
Tu savo jausmą gali kišt tėvynei?
Kad išdavimui tinklai sutaisyti,
Ant kurių kybo Lietuvos nelaimė,
Tai nieks prieš meilės tos nusiminimą?

MARĖ

Dėde, kitaip aš kalbėti nemoku.

KĘSTUTIS

Manai, kad karšto balso jau užtenka
Žmonių tiesomis visoms sulaikyti
Ir kaltininkui apginti nuo smūgio,
Kurs ant jo kybo?...

Tvirtumas, Įtaigumas

MARĖ

Kruvini tie žodžiai

Jeigu tu ieškai kaltininko aukai,
Aš kalta — imki mane ir nubauski!
Bet leisk Vaidylą! Aš priežastis tų jų
Visų jo kalčių — aš tokia padauža!
Tai mane skųski atvirai prieš tautą,
Apkalki pančiais, gyvastį atimki,
Tik jį paleiski!

Neviltis, Meilė, Ryžtas

KĘSTUTIS

Gilumos širdžių jau
Neprieinamos yr žmonių nusprendimui —
Ne mintis turim bausti, o tik darbus.
Jeigu geismus jam įkvėpei nedorus,
Jeigu per savo puikybę, piktumą,
Užsivertimą prie visų juodųjų

Išmintingumas

Darbų pakurstei, tai jau pačios tavo
Širdis duos bausmę! Per Vaidylos mirtį...

MARĖ

sutrukusiu balsu, atsileisdama pamažu

Pasigailėkit! o, pasigailėkit!
Mano puikybė — pergalėta matot,
Nužeminta aš ir švelni, kaip vaikas...
Dėde, prieš tave puolu aš ant kelių.
klaupia prieš Kęstutį
Buvau, teisybė, pikta, pilna keršto
Ir prigavimo, bet tu gali mane
Paverst į gerą, ir saldžią, ir švelnią...
Aš tave niekad laiminus nestosiu,
Tik gražink vyrą! Nebūk taip atšalęs!
Tu netiki man? O varge tu mano!
Nerandu žodžio permaldauti tave.
su didžiausiu nusiminimu maldauja
Dėde! Man vyrą sugražink!

Atgaila, Maldavimai

KĘSTUTIS

Sunku yr

Su jausmu taikyt tiesos nusprendimas.
Ar pasiduosiu?

ALDONA

maldaudama

Tėve mūsų! Tavo

Mielasirdystė atgimdyt juos gali
Ir duot jiems dvasią, kuri juos pagerins.
Tai ko da lauki?... Juk garbė didesnė
Sutverti žmogų, ne kaip jį užmušti.
Atleisk! Atleisk jiems!

Užtarimas

KĘSTUTIS

Ar, vaike, tu nori

Senelio širdį suvisai susilpnint?
Na tai jau, metęs šarvus ir karūną,
Imsiu kuodelį į drebančią ranką —
Nes aš per minkštas ricieriumi būti,
Arba valdovu.
eina prip didžiųjų durų ir prasidaręs šaukia.
Ar nėra nė vieno?

Pasigailėjimas

TARNAS

Esmi.

KĘSTUTIS

Atradęs Butrimą, pranešk jam:

Tegul sustoja sudyję Vaidylą
Ir nusprendimą sulaiko... Tegul jį
Atveda šičion...

tarnas išeina

MARĖ

Širdis man atgijo.

ALDONA
Dėkui tau, tėve!

MARĖ
Dėde! Jį paleisi?

KĘSTUTIS
Paleisiu — pats gi, pasiėmęs lazdą,
Elgėtaut eisiu, nėra bus man gėda
Akis parodyt žmonėms, kurie laike
Mane per sudžią ir viešpatį savo.
tarnas grįžta
Kas tai? grįžti jau?

TARNAS
Sutikau ant kelio
Butrimą einant...

įeina Butrimas. Kęstutis duoda tarnui ženklą išeit. Tarnas išeina

SCENA X

Kęstutis, Marė, Aldona, Butrimas

BUTRIMAS
Esmi, kunigaikšti...

MARĖ
perkirsdama
Kur Vaidyla yr?

BUTRIMAS
į ausį Kęstučiui
Liepims paskutinis
Pervėlai gautas — nusprendims išpildyta.

MARĖ
persigandusi
Ko jūs visi taip tylite, kaip akmens?
Širdies neturit pačios pagailėti?
kreipdamasi ant Butrimo
Dėl ko su tavim nesugrįžo vyras?

BUTRIMAS
Marei
Nes tavo vyras, kunigaikščiene, jau
Baigė gyvenęs.

MARĖ
baisiausiai įširdusi
A! Jūs prigavikai!
Žalčiai prakeikti! Iš akių jums buvo
Matyt. Tai tokią jūs gerums malonę
Turėjo?
rodydama Kęstutį
Seniui tam į kojas puoliau,
Elgėta tartum, maldaudamas duonos,
Žeminaus jam, o jis, kaip žaltys koks,
Į akis metė man tuščią malonės

Piktžodžiavimas, Neviltis

Šešėlį, pirm to budeliams padavęs
Į rankas vyrą.

ALDONA

imdama Marę už rankos

Mare! paklausyki!

MARĖ

atstumdama iš visu pajėgų Aldoną

Traukis nuo manęs, apsimečius savo
Saldumu! Kraujas aukos rankas jūsų
Visų sutepeš, toliau neapgausit
Manęs. Dabar aš ne ta, kuri buvo,
Jau ne varguolė, jau nenusiminus,
Tik esmi žudymis, apreikšta piktybė,
Aš dabar maras, aš šmėkla, baidyklė,
Žmogiško nieko jau manyj nerasis
Nuo topat laiko, kaip gedulių dienos
Našlei užstojo, tiktai baisius daiktus
Dabar sapnuosiu, trankysiuosi nuolat,
Kaip tas slogutis, kapines lankydamas,
Iki jums baisią pagiežą surengsiu, *graudena*
Jūs išdavikai!

*skubiai bėga pro didžiąsias duris, staptelia valandėlę ir, graudendama garsiai, kreipiasi ant
Kęstučio*

Dėde! Paminėsi! *greit išbėga*

SCENA XI

Kęstutis, Aldona, Butrimas

KĘSTUTIS

luktelėjęs, Butrimui

Ricierius, Butrim, sušauk, kaip bematant!
Turime Vilnių praloštą atgriebti,
Ik da Jogaila nepradėjo darbo.
Reik apgalėti — ar padėt karūną.

uždanga nusileidžia

Prakeiksmas

Kvietimas, Raginimas,
Drąsa, Ryžtas

AKTAS TREČIAS

apygarda tarp Vilniaus ir Trakų, kur kovos vieta; tiesiai matyt kraštas girios, gilumoje platus laukai; po kaire iš tolo, ant kalnelio, matyt kryžiuokų stovykla

Konradas su Albanu stovi po kaire šaly matomų šėtrų⁴⁹

SCENA I

Konradas ir Albanas

KONRADAS

Kruvinas mūšis aplinkui — aukštaitis
Irgi žemaitis, susiėmę, tąsos —
Broliškos rankos brolio kraują leidžia —
Šičia Jogaila, tenai mano tėvas —
Aš ir klastingi kryžiuokai išaukšto,
Lyg varnai, žiūrim, suuodę lavoną.

Mūšis

ALBANAS

Konrade, liautum savo mintis plukdyt
Ant tos Vilnelės, kuri tuoj pranyks juk,
Žemyn nukritus per priepuolių aukštą
Užtvankos briauną.

KONRADAS

pasijuokdamas

O ką gi?

ALBANAS

Žiūrėki

Tolyn! Aukštesnis būk už valandėlę,
Kuri nieku yr prieš ateitį tavo,
Kada nušvisi, atkeršyjęs priešui
Užu Lietuvą. Keno kelias eina
Stacioms viršūnėms, tas aukštyn težiūri,
O ne po kojų.

Išmintis

KONRADAS

Aukštyn vis žiūrėjau,

Eidamas drąsiai, bet niekad os žmogus
Neišsipainios jau iš tinklo kilpų,
Į kurias sykį įpynė gyvenims.
Anė sparnų sau nesusiras tokių,
Kurie nuneštų į ateitį tolią,
Kad nematytum ištikusią audrą
Ant savo namo. Kada pirmą kartą,
Ilgai nebuvęs, kryžiuokus užtraukiau
Ant savo žemės ir tyliuos butelius
Išvydau kraują ir ugnį, pats tapęs
Šmėkla Lietuvai — rodėsi man tąsyk,
Ta visa žemė, krauju aptaškyta,
Po mano arklio kanopomis dreba
Ir keikia mane; dejuojančių balsas
Ant mūšio lauko susiliejo, rodos,
Į vieną šauksmą ir vadino mane:
Štai išdavikas! O, kaip sunku buvo!

Skausmas, Prisiminimai

⁴⁹šėtra — palapinė. [przypis edytorski]

ALBANAS

Valanda tokia tai pasėlys⁵⁰ kruvins,
Kurį tu pjausi, tapęs daug galingu
Mistru kryžiuokų, kada duot galėsi
Jiems marų⁵¹ smūgi, gelbėdams Lietuvą,
Kurią dar smaugia vokiečių gudrybė.

KONRADAS

Vis pranašauji man ateitį tąją,
Kuri išgelbės ir apvalys mane.
Ikiol jaučiu aš tiktai prakeikimą.
Aš vaiks negeras, nemylintis vyras,
Ir atskaluonis⁵², kurs ant savo žemės
Ginkluots užpuola. Zokonui norėjau
Nuodų užduoti... Vienok pirmiau pats aš
Auka pirmoji savo išdavimo.

Skausmas

ALBANAS

Priešais gudrybę, melą, išdavimą
Galima gintis tiktai lygiais ginklais.
Jei savo dvasią tokiems darbams sykį
Esi pašventęs, tai jos nežiūrėki!
Paskui ją rasi kitų jau krūtinėj,
Tautos krūtinėj, kėlusios iš miego.
Tik, eik, nestodams!

Išmintis

KONRADAS

Einu tvirtom kojom,
Ką patinku tik, minu, apsiblausęs,
Ir tuos, kur kenčia — baigiu niekinimu,
Ir numylėtus — kankinu baisiausiai,
Ir pačios širdį draskau negailėdams —
Tyliu, išduodu, žudau ir meluoju.
Ko daugiau nori?

Skausmas

ALBANAS

Tss! Čia kas ateina.

iš kairės pusės ateina Kunonas

SCENA II

Konradas, Albanas, Kunonas

KUNONAS

Kęstutis apveiktas⁵³.

ALBANAS

Kaip tai? Juk jau buvo
Jis apgalėjęs⁵⁴.

KUNONAS

Visad paikiems⁵⁵ kenkia
Jų netikumams⁵⁶, teisumu vadinams.

Pasityčiojimas,
Paniekinimas

⁵⁰pasėlys — tai, kas pasėta. [przypis edytorski]

⁵¹marus — nešantis mirtį. [przypis edytorski]

⁵²atskaluonis — dabar: atskalūnas, atsiskyrėlis. [przypis edytorski]

⁵³apveikti — imtis kokių veiksmų, priemonių. [przypis edytorski]

⁵⁴apgalėjęs — čia: apgultas, nugalėtas, užpultas. [przypis edytorski]

⁵⁵paikias — menkos nuovokos. [przypis edytorski]

⁵⁶netikumams — prastumas, nerangumas. [przypis edytorski]

Gyvus paleido visus apgalėtus,
Gailėdams laistyt kraują savo brolių,
O tie sugrįžo, pasėmę pagalbą,
Ir apgalėjo. Tai gerai gramozdui⁵⁷,
Kurs nemokėjo kardo sunaudoti
pasityčiodamas
Dėl žmonių vargo ir kančių.

KONRADAS

Sakai, jau
Suvisu⁵⁸ apveikts?

KUNONAS

Suvisu. Daugumas
Jo vyrų bėgo tvarkoj suardytoj.
Veltui kovojo sumišime vienas:
Kaip levas priešais pabugusią bandą
Mėtėsi, daužės — nieko nepadare.
Su tais, kur liko, mūs link atgal grįžta.

ALBANAS

Priepuolis šitas atmaino dabartės
Kelią, kurį sau zokonas užrėžė.

KUNONAS

Pamatas lieka, nes vis keliais tokiais
Zokonas eina žemes tas pajungtų —
Tik dvi žmogystės apsimainys vietoms:
Dabar Kęstutį į prieglobą imsime.

KONRADAS

Ar jis mums duosis?

KUNONAS

Dabar parankiausiai,
Kada šviežiai da jaučia apveikimą.
Gana pasakius, kad kryžiai tinka
Duot tuoj pagalbą, jei jiems paves save.
Konrade, tu imk tą tarpininkystę.
Nesunkus darbas išaiškinti seniui,
Kad su Jogaila taikytis jau nēr ką,
Jei nenor žūti.

Šnabždėjimas, Pinklės

KONRADAS

Gal atnaujint kovą.

KUNONAS

Pats neįstengs jau.

KONRADAS

O rankose mūsų?

KUNONAS

Galės su savo broliavaikia žaisti,
Ik šitų žemių visų nepaįsim.

⁵⁷*gramozdas* — gremėzdas, didelis, nereikalingas, nepatogus daiktas. [przypis edytorski]

⁵⁸*suvisu* — visam laikui. [przypis edytorski]

ALBANAS

Tai ne taip lengva, kaip rodytis gali...
Sunku juk žmones visus išnaikinti...

KUNONAS

Ar tai laukinei žmonių bandai galim
Mes tiesas būvio pripažint? Kas žiūri
Barbarų sėklos? Mes jiems duodam šviesą,
Tvarką ir valdžią, papročius ir kalbą.
Telenkia galvas prieš mus ir tarnauja
Mums, kurie protą, pinigus ir spėką
Turim. Be to mes išgriausim tą šalį
Ir vieną kapą jos vieton supilsim.
Dabar Kęstutis reik paimt į tinklą.
Konrade, skubink su juo susitikti,
Žadėk jam viską, kad tik pasiduotų.
dėdamas rauką ant Albano peties
Eisiva mudu.

Pinklės, Gobšumas

atsitraukia su Albanu po kaire

SCENA III

Konradas pats vienas

KONRADAS

žiūrėdamas paskui Kunoną

Moka įsigrįsti

Vokietis šitas. Tankiai turiu norą
Į to šuns gerklę įvaryti kardą.
Noras teisingas tiktai dar pergreitas.

Tikrovė, Tiesa, Atvirumas,
Apmąstymai

iš tiesės pusės pro medžius įbėga Aldona

SCENA IV

Konradas ir Aldona

ALDONA

įbėgdama

Ricieriau!

KONRADAS

šaly

Kas tai? Vėl širdingas balsas,

Praeityj likęs, grįžta? Taip, ji tai.

ALDONA

Palauki! Aš jau tan nepriešginiausiu.
Jau netardysiu: kas esi? Kuo buvęs?
Nė atminimų mirusių nekelsiu;
Netvirtinsiu jau, kad tu atsimainęs —
Tai išklausyki mane, kaipo svetims,
Kurs pasitaikė, ištikus nelaimei.
Duoki pagalbą tiems, kurie jau žūva!

Pagalbos šauksmas

KONRADAS

Gelbėt? Ką gelbėt?

ALDONA

Išgelbėk Kęstutį!

Viskas prieš jį — žmonės ir likimas!

Juk jūs, kryžiokai, turit delną tvirtą,
Kure toli siekia, viskam randat vaistą,
Viskas jums sekas, tai duokit pagalbą!

KONRADAS

Vaistas galbūti už ligą bjauresnis.

ALDONA

Išminties žodžiais nekalbėk su manim —
Aš nesuprasiu, būdama kaip vaikas,
Kurs tiktai jaučia, o manyt nemoka.
Tu nežinai juk, kad aš lyg tos kanklės,
Kurių stygas jau likimas sutraukė,
Taigi silpnyn vis ir liudnyn jos skamba.
Da viena liko ir ta šiandien trūksta;
O jai nutrukus, nutils jau ir kanklės,
Nes anė balso nebus, anė kanklių.

KONRADAS

Kokia gi toji styga paskutinė?

ALDONA

Yra tai mano persimainius meilė,
Kurią nuo vaiko perkėliau ant tėvo.
Jei iš akių kam dingsta meilės saulė,
Tai prie mėnulio kreipiasi jau tąsyk.
Nors nuo jo karščio veidas neapkaista,
Tai bet papuošia vainiku sidabro
Galvą apleistos pačios ir meilužės.
Tik nežinai tu, kad esmi apleista.
Netekus vyro, meilės trumpo sapno,
Atradau tėvą, priglaudusį mane.
Tu nežinai, kad iš dviejų sujungtų
Liudnumų gimė toksai keistas jausmas,
Tarytum dvasių, ne šios žemės meilė.
Ir širdis mano gyven tam senelyj,
Šviesumoje toj, kurią jis išleidžia.

Meilė, Liūdesys

KONRADAS

*su atyda*⁵⁹

Labai myli jį?

ALDONA

Da klausai? Teisybė,

Jo nepažįsti; jeigu pažinojai,
Esi užmiršęs tą ricierių teisų.
Nežinai, kaip jis nelaimėj išaugo
Ir turtus kokius savo širdyj turi,
Kuri pataiko užslėptąjį skausmą
Permainyt perlan⁶⁰, lyg perldėžė brangi,
nusiminusi
Ir jis tur žūti!

⁵⁹*su atyda* — atidžiai. [przypis edytorski]

⁶⁰*perlan* — į perlus. [przypis edytorski]

KONRADAS

Likimas pavydi
Tiems ir negelbi, kurių dvasia stengė
Aukščiau iškilti. Juo kas aukštyn eina.
Juo su nelaime tankiau susitinka,
Tada tik rasdams galą puikių siekių,
Kaip ant krūtinės supila jau kapą.

ALDONA

nusiminusi, išmėtinėdama
Nenori nieko padaryt dėl manęs —
Anė dėl jojo?

KONRADAS

užsimiršęs, greitai
Viską, ką galėsiu.

ALDONA

Dėkui tau, dėkui!

KONRADAS

šaltai ir karčiai
Man nedėkavoki.
Juk nieko gero iš mūs nesulauksi.
Nieko nedarom be užslėpto siekio.
Bet kur Kęstutis?

Šaltumas, Abejingumas,
Cinizmas

ALDONA

Prie jo vis laikiausi,
Ik neišnyko sumišime mūsų —
Tada pabugau, lyg netekus proto.
Tiesiog norėjau pas kryžiuokius bėgti
Ir šaukt pagalbos.
už scenos istoli girdėt rago balsas. Aldona, nudžiugusi, Konradui
Girdi?

KONRADAS

Girdžiu aiškiai.

ALDONA

Tai rago balsas tylumą praskyrė.
girdėt triubijant aiškiau
Vėl atsiliepia ir aiškiau jau skamba.
Tai jis čion eina! Dievai, pagailėkit!
Mūs neapleiskit!

Aldona skubina gilyn tiesiai, iš kur išeina Kęstutis, o paskui jį Butrimas ir draugkareiviai

SCENA V

Konradas, Aldona, Kęstutis, Butrimas, ricieriai.

šitoje scenoje ir sekancijoje ricieriai mainosi vietomis visai, tai užimdami vietą ant scenos už medžių, tai išeidami už kulisų; Butrimas davinėja jiems įsakymus ir kalba su jais tyliai

ALDONA

puldama Kęstučiui į glėbį
Tėve!

KĘSTUTIS
*apsiblausęs*⁶¹

Vaike mano!
Dabar ieškok sau kitą priglobėją,
Nes aš — kaip nendrė perlaužta per pusę.
Kas ant jos remsis, nugrius į pakalnę.
Priešus apsupo... Išlikti negalim,
Turim garbingai žūti...

Garbė, Orumas

ALDONA

Tėve mielas!
Nekalbėk šitaip!

KĘSTUTIS

Pasirinkt jau nēr ką.

Konradas, kuris įkšiol stovėjo šaly, prisiartina prie Kęstučio

KONRADAS

Yr, kunigaikšti. Zokons duos tau kardą,
Už kurio šiandien tu su abiem rankom
Privalai griebtis. Jei tiktai su mumis
Susikalbėtum, tai liūdnas padėjims
Pergale taptų.

KĘSTUTIS

Zokons per daug geras;
Aš vargšas senis... Už geradėjystę⁶²
Nė neturėčiau kuo užsimokėti —
Almužnos⁶³ nimsiu.

KONRADAS

Juokaut, kunigaikšti,
Dabar ne laikas...

KĘSTUTIS

Aš nė nejuokauju.
Ir mintis mano toli nuo linksmumo.
Tik kaip jūs drįstat, žmogžudžiai, melagiai,
Santaiką siūlyt, pasityčioti tik,
Ir rodyt savo bičiuliškus norus?
Da aš žemai taip dvasioj nenupuolęs,
Kad jau su jumis susibičiuočiau!
Aš jums neduosiu praryti Lietuvą.
Ricierium velyk⁶⁴ kovoje pražūsiu,
O jūs pagalbos, niekšai, aš nepirksiu.
Juk tai jūs darbas, kad aš apgalėtas
Jūs atsistojot šalyje ginkluoti
Ir man reikėjo padalinti spēkos,
Kad jus taipogi ant akies turėčiau.
O jūs man žadat pagalbą, gyvatės,
Kada aš apveikts?

Orumas

ALDONA

šaly

⁶¹*apsiblausęs* — apsnūdęs. [przypis edytorski]

⁶²*geradėjystė* — geradarystė, gero darymas. [przypis edytorski]

⁶³*almužna* — išmalda. [przypis edytorski]

⁶⁴*velyk* — geriau, verčiau. [przypis edytorski]

O, aš nelaiminga!

Kęstučiui

O, neatmeski visai jų pagalbos,
Ant tavęs guli juk žemės likimas.

KĘSTUTIS

rūsčiai

Į tokius daiktus, vaike, nesikiški!
Juo garbingesnės kam pareigos teko
Juo mažiau tinka išgelbėti save
Lįst į purvyną.

ALDONA

su skausmu

Tai rodos nė kokios!

KONRADAS

Meski puikybę; pakolei da laikas,
Imki pagalbą; Jogaila visus jus
Iškirs ik vieno. Pamąstyk!

Įkalbinėjimas, Įtikinėjimas

KĘSTUTIS

Mąstyti

Aš nepripratęs, jei pareiga rodo
Vieną tik kelią.

KONRADAS

Gaila būtų kraujo

Tiek narsių vyrų — be reikalo pjaut juos. Tiek narsių vyrų — be reikalo pjaut juos.

KĘSTUTIS

Neblanks prieš mirtį tie, kur išturėjo;
Žiūrės ant manęs.

prisiartindamas prie ricierių

Ricieriai! Kas nori

Išlikti gyvas, su likimu mano
Tegul nesiriš ir tegul tuoj mane
Apleidžia! Tylit? Nieks namo nenorit?

BUTRIMAS

Mūs kunigaikšti! Niekšų neatrasi.

Ištikimybė

KĘSTUTIS

toliau, ricieriams

Čia tikrai mirsit. Ką? Ar norit žūti?

Balsai iš ricierių minios

I

Žūsim su tavim!

II

Visi žūsim!

III

Žūsim!

KĘSTUTIS

Konradui.

Tai paskutinis atsakymas mūsų,
Kurį dabar čia, vokiėti, girdėjai!
Grįžk pas savuosius! Čia nėra tau ką veikti.

Konradas, linkt elėjęs, tyliai atsitraukia po kaire

SCENA VI

Kęstutis, Aldona, Butrimas, ricieriai

KĘSTUTIS

Butrimui

Kur yra Vytautas?

BUTRIMAS

Užpakalyj liko

Sargai statyti ir ją sudrutinti.

KĘSTUTIS

Butrime! Vytautas su mums likt negali.

Jisai privalo mus pergyvent... Mano

Giminė baigias ant jojo. Jis jaunas,

Tur ateitį da, nuopelnus ir garbę.

Rūpestingumas

BUTRIMAS

Taip, kunigaikšti, vaikinai tur likt sveikas.

Reik jį išsiųsti.

KĘSTUTIS

Tegul jis Aldoną

Tiesiog per girią į Trakus pristato.

ALDONA

Tėve! Aš tavęs neapleisiu niekad!

KĘSTUTIS

Turi klausyti.

ALDONA

Širdis kraujais plūsta,

Atsiskirt reikiant.

KĘSTUTIS

Tokia valia mano,

Daugiau nėra žodžio.

BUTRIMAS

žiūrėdamas už scenos

Štai ir Vytautas grįžta.

SCENA VII

Kęstutis, Aldona, Butrimas, Vytautas, ricieriai

VYTAUTAS

įeidamas

Tėve! gan rimtos atmainos įvyko —

Jogaila pats nor su mums susitaikyt.

KĘSTUTIS

A, gudri lapė tai uodega suka,

Tai vėl įkanda.

VYTAUTAS

Jis santaiką siūlo.

KĘSTUTIS

Ir tu tiki jam?

VYTAUTAS

Tikiu. Juk mes esam

Jojo galybėj, beveik ir galėtų
Mus sunaikinti; tuo tarpu, atėjęs,
Nuolankiai prašo santaikos.

Pasitikėjimas

KĘSTUTIS

Tikrai tur

Užslėpęs vily⁶⁵ — jei nuolankus, mielas.

VYTAUTAS

Kam da jam vylis? Gana spėkų turint
Ir su mums galint kitaip padaryti.

KĘSTUTIS

O gal mus bijos, nors replėse laiko,
Kad mūs narsumas ir nusiminimas
Neisliuosuotų⁶⁶ kartais iš nagų jo.

VYTAUTAS

Kurgi?... Ir jam juk nesmagu matyti
Vaidai šeimynos, ir jis verkti turi,
Kad save patys viens kitą naikinam,
Matant kryžiokam, žiūrintiems iš aukšto.
Prieš juos norėtų atkreipt ginklus savo,
Dėl to tau, tėve, santaiką prisiekia,
Kad išvien eitum. Pats jis man taip sakė.

Užtarimas, Padrąšinimas

KĘSTUTIS

O tu tiki da į jo švelnią kalbą?
Šimtąkart velyk išturėti⁶⁷ kovą
Ir pasiduoti priepuoliams, likimui,
O ne jo meilei...

Nepasitikėjimas, Abejonės

VYTAUTAS

Na, jau tik negali

Prigaut taip bjauriai...

KĘSTUTIS

Tai, sūnau, tu nori

Santaikos? Tiksiu — gaila mano vyrų,
Nereik tiek kraujo dėl liauro lapelio.

VYTAUTAS

Eiva pas jį; jis netoli laukia,
Da nežinodams, kaip jis priimts tapo.

KĘSTUTIS

Tai eiva.

⁶⁵vylis — slaptavietė. [przypis edytorski]

⁶⁶neisliuosuotų — neišsilaisvintų. [przypis edytorski]

⁶⁷išturėti — išlaikyti, išverti. [przypis edytorski]

ALDONA

Neiki! Aš mačiau iš tolo
Nišpasakytą⁶⁸ ant kryžkelės šmėklą —
Ji mums graudeno.

KĘSTUTIS

Vaike, atsipeikėk!
Tau vis tik šmėklos ateina į galvą.

atsitraukia su Vytaučiu po dešinę
Aldona stovi valandėlę, nesijudindama, paskui bėga paskui atsitraukiančius, iš gilumos
tiesiai išeina vaidila, apsuptas kitų vaidilų.

SCENA VIII

Vaidila, Butrimas, ricieriai, vaidilos

VAIDILA

atsikreipdamas ant vaidilų už scenos
Po ąžuolu tuo, perplėštu perkūnų,
Sukraukit aukštą ant kalnelio laužą.
Tegul nuo jo aš pasveikinsiu žemę,
Ik ugnį aukso nulėksiu į dangų.
Teužia medžiai, atsisveikindami,
Teošia girios man gedulių giesmę!
vaidilų dalis eina įsakymui išpildyt
išeidamas priešais ir pamatęs Butrimą
Ką, mano Butrim? Dienos mūs praslinko;
Neturim ko jau aplinkui dairytis;
Trūksta dorybė, ib kurios mes garsus;
Šventvagių delnas altorius senovės
Išgriauja... Reikia, mirštant šventoj vietoj,
Pavesti kerštas griausmavaldžiui dievui!

BUTRIMAS

Geriau būt buvę nesulaukt dalies tos!
Turiu gyventi, kol gyvas Kęstutis,
Turiu jį saugot, ik prileis likimas.

Ištikimybė

VAIDILA

Pareigą pildyk! O man dangus liepė
Paimt ant savęs nuodėmes to svieto
Ir mest į ugnį.

Auka

BUTRIMAS

O mus, tavo brolius,
Nesuramins? Nuolaimos⁶⁹ neduos,
Kuri mūs trūsams neštų naują viltį?

VAIDILA

Viltį turėkit amžinoj teisybėj,
Kur valdo svietus ir dorybei rengia
Būtiną džiaugsmą. Matau dienos šviesą,
Už ūkanos da, ir ateitį giedrią;
Matau kitokį gyvenimą laisvą
Ir turtingesnį... Bet pirmiau kapai mūs
Įdubs ir audros išdildys mūs ženklus.

Mirtis, Viltis

⁶⁸nišpasakytą — neišpasakytą [przypis edytorski]

⁶⁹nuolaima — pranašingas ženklas. [przypis edytorski]

tiesiai įeina Kęstutis, o paskui jį Vytautas, Jogaila, Aldona

SCENA IX

Kęstutis, Vytautas, Jogaila, Aldona, Butrimas, vaidila, ricieriai

KĘSTUTIS

Vytaučiu, rodydamas ricierius

Vytautai! Įitiems žmonėms tu atlygink

Už jų teisumą, kurį man parodė.

ricieriams

Ricieriai! Grįžkit namo sau kiekvienas

Ir parsineškit mano dėkingumą!

Mes su Jogaila santaiką įkūrėm.

Nebus jau mūsų. Aš jums dėkavoju

Ir... Sveikinuosi... Sveiki pasilikit!

tūliems ricieriams spaudžia rankas

Aš pats į Vilnių su Jogaila trauksiu,

Keletą vyrų su savim paėmęs...

Butrimas pirmas...

Dėkingumas

Butrimas bučiuoja į ranką Kęstučiui

ALDONA

O aš?

KĘSTUTIS

Tuojau rasiu:

Į Trakus grįžki, ten ramesnė būsi.

ALDONA

Nenori manęs?

KĘSTUTIS

Nenoriu.

JOGAILA

Tai eisim.

ALDONA

apsikabindama už kaklo Kęstučiui

Pasimk ir mane! Neversk manęs mirti!

Kęstutis palengva atstumia Aldoną, paskui rengiasi eit, o vaidila užstoja jam kelią

VAIDILA

Lik sveiks ant ilgo laiko, kunigaikšti,

Nes ant šios žemės jau nesimatysim.

Galbūt tuos miškuos, į kur tarnus savo

Šaukia Perkūnas atsimti vainiką

Ir varo skaudų gyvenimo miegą,

Gėralą duodams spėkos ir jaunumo.

Pasilik sveikas! rengiesi į kelią,

Kurs laužia širdį ir vado ir žmogaus.

O aš ant griaučių negaliu viens likti...

Nenoriu viltį pergyventi... Mane

Laukia jau laužas!

Auka, Atsisveikinimas

KĘSTUTIS

Ką nori daryti?

VAIDILA

Iš pat senovės — kada likims baudžia,
Arba mūs žemę debesys uždengia,
Tai ricierius koks, kokis dievo tarnas,
Vyriausias kunigs, arba vaidila koks,
Gyvastį savo atiduoda aukai,
Idant rūstybė dangaus atsikreiptų.
Šiandien išpuolė man. Laužas sukrautas.

KĘSTUTIS

Seni! Dėl ko gi sveikiniesi šitaip,
Man atsitraukiant su skausmu ir gėda?
Dėlko tu nori paskui mane siųsti
Šermenų tavo raudonąją liepsną?
Ar abejoji, pralaimėjus kovą,
Apie Lietuvą, ateitį ir mane,
Jei ant širdies man, sunkios jau kaip švinas⁷⁰,
Nori sukrauti da pelenus savo?

VAIDILA

O ne! Tikiu aš, kad nedings per nieką
Pasėlis geras ant tėviškos dirvos,
Kad visi mūsų kentėjimai, kovos
Bus suskaityta danguje ik vieno.
Da savo kraują dedu ant svartyklių,
Kur dvasios laiko... Tegul jisai priešus
Užlies, sudegins! Tegul kvapu žaibo
Apvalys svieta! Likk sveiks, kunigaikšti!

Tikėjimas, Auka, Viltis

JOGAILA

Kęstučiai

Skubinkim, laikas!

ALDONA

Tėve!

KĘSTUTIS

Eik, dukrele,

Ramink Birutą!

Kęstutis atsitraukia su Jogaila ir Vytaučiu, paskui jį Butrimas ir keletas likusių ricierių, išėdami tiesiai

SCENA X

Vaidila, Aldona, vaidilos

VAIDILA

vaidiloms

O jūs, draugai mieli,

Paėmę ugnį, užklokite mane

Liepsna!

atsitraukia su vaidilomis gilyn tiesiai

ALDONA

Ten Vilniuj Marė...

nusiminusi Geriau velyk

Griūtų pasaulė!

⁷⁰švinas — metalas. [przypis edytorski]

VAIDILA
už scenos

O didis Perkūne!

uždanga nusileidžia

AKTAS KETVIRTAS

salė Vilniaus pilyje, tapat kaip pirmame akte, Marė stovi ant vidurio scenos, Prora Bilgenas pasirodo pro didžiosios duris

SCENA I

Marė ir Bilgenas

BILGENAS

įeidamas

Man, kunigaikštien, įsakei ateiti.

MARĖ

nekantriai

Bilgene! tikrą pasakyk teisybę,
Kaip stovi mūsų?

BILGENAS

Nežinau da nieko.

MARĖ

Prakeikts tylėjims, kuris nekantrumo
Karštyje laiko! Nežinia tai didė
Kančia yr širdžiai, pasitikint laimės.
Bet šimtą kartų sunkiau yra laukti,
Ar išsipildys pagiežos svajonė.
kreipdamasi ant Bilgeno, karštai
O gal tu tyčia ką slepi nuo manęs?
Viršus Kęstučio? Pasakyk jau syki!
Velyk bjauriausią žinią, ne kaip tąją
Nežinios peklą, kuri priešingiausių
Paveikslus rodo puolimo ar džiaugsmo!
Ar neįspėjau? ką? pragaišo viskas?

BILGENAS

Sakau, kad ne da.

MARĖ

Neslėpk, sakyk viską?
Aš tvirta busiu, noriu tik teisybės.

BILGENAS

Pasakiau tiesą, neslepiu aš nieko.
Ikšiol neturim da žinios nė kokios.

MARĖ

Argi tu niekad ir nieko nelaukei
Skausme ir baimėj? Valandoj, kaip svarstos
mūsų likimas, kalbi tu su manim
Taipos atšalęs ir pasekmės karo
Matyt tau nerup, jeigu toks ramus tu.

BILGENAS

Stoka žinios juk esti geras ženklas,
Nes piktos žinios atlekia, kaip paukštis.

MARĖ

pikta

Sau pasilikki ramšinimą tokį —
Nemėgstu žodžių per daug išmintingų,

Kurie, prireikiant, nenaudingi žmogui.
paliėpdama
Raiteliai reikia išsiųst ik rubeųių!
Tegul patyrę, parneša man ųinią.

BILGENAS
Einu paliėpti.

MARĖ
Eik ir liepi skubinti

Bilgenas išėina pro didųiąsias duris

SCENA II

MARĖ

viena

MARĖ

O Jogailėlis matyt jau užmiršo.
Jam nė nerūpi, kad ir iš galvos aš
Visai išėičiau, nerimdama ųitaip.

Susirūpinimas

Konradas įėina pro didųiąsias duris

SCENA III

Mare, Konradas

KONRADAS

Teikis atleisti, kunigaikšėiui, tokį
Mano drąsumą, bet norėju svarbią
Apreikšt⁷¹ naujieną.

MARĖ

greitai

Ricieriau, sakyki!

Greičiau sakyki! Visa dvasia mano
Ant tavo lūpų kybo.

KONRADAS

Kruvins mūšis

Užbaigts. Kęstutis yra pralaimėjęs,
Jogailos rankoj.

MARĖ

Ar gerai girdųiu tik

Tavo ųodųius tuos? Jogaila apveikęs!
Kęstuts sugautas! O, iš dųiaugsmo gali
Perplyšt krūtiniė...
kreipdamosi vėl ant Konrado

Dųiaugsmas

Ar kartais neklysti?

KONRADAS

Aš liudytoju buvau ir tą tiesą
Galiu patvirtinti. Juk tiesiog iš vietos
Skubinau Vilniun tau viską pranešti.

⁷¹*apreikšt* — ċia: pranešti. [przypis edytorski]

MARĖ

Kaip dėkavoti už tavo malonę
Ir gerą žinią, kur lyg balzams gydo
Pažeistą širdį, skausmus ir liūdnumą?
negalėdama sulaikyt pašėlusio džiaugsmo
A! Jau Kęstutis į rankas pateko —
Tai galiu mesti našlės liūdną rūbą
Ir pirmą kartą linksmai nusijuokti,
Primynus koja galvą užmušėjo,
Kurį dangus man pats po kojų guldo.
Džiaukis, Vaidyla, kapuose nurimki —
Atlyginta bus!

Džiaugsmas

KONRADAS

Viešpati malonus,
Jeigu auklėjai pagiežos troškimą,
Tai jis dabarties pakakintas⁷² tapo.
Nužeminimas sunkesnis už mirtį,
Nes dvasia kenčia daugiau, ne kaip kūnas.
Gana pamačius, kaip tas puikus senis
Šiandien sublogęs, tartum mažas vaikas;
Gėda prispaudė sunkiau, ne kaip dugnas
Užkalto grabo...

MARĖ

Kenčia, juk jau kenčia,
Tegul pajunta, kas tai yra skausmas!

Piktumas

KONRADAS

Liūdna matyti, kada žilas vadas,
Spėkų netekęs, stovi nusiminęs
Ant griaučių savo garbės ir didybės;
Kad atsisveikin ant amžių su viltim
Ir leidžias ten, kur jau nežiba žvaigždės;
Kad, pergyvenęs save, darbus savo,
Paminklu lieka kaltės ar nelaimių.
Toksai likimas, širdperšos⁷³ baisybė,
Turi ir širdis, pripiltas rūstumo,
Priverst gailėtis...

Gailėstis

MARĖ

Gailėtis nemoku.

KONRADAS

Įniršims baigias, pagiežai įvykus,
Kada jau priešų nelaimė prislegia
Ir žemyn lenkia...

MARĖ

Man to nepakanka!
Man turbūt pančiai, kalėjims, kankinims,
Mirtis ant galo...

Žiaurumas

⁷²*pakakinti* — pakakti. [przypis edytorski]

⁷³*širdperša* — širdgėla. [przypis edytorski]

KONRADAS

Per daug pageidauji,
Visai nežiūri ant sąlygų stovio —
Tegul Kęstutis tavo broliui ginklą
Yra pavedęs ir karūnos savo
Tiesą viršiausią — bet brolis nuo savęs
Jam prižadėjo, per prisiegą⁷⁴ šventą,
Kaip vaiks mylėti, priderančiai gerbti,
Nuo užpuolimų gint ir išdavimo.

MARĖ

pasityčiodama

Kam gi tai burną be reikalo aušint?

KONRADAS

Juk čia dalykas santaikos šventosios,
Kurią sulaužyt nė viens neprivalo.
Kas nenor garbę ricieriaus sutepti.
Jogaila, vesdams pas save Kęstutį
Su keliais vyrais, kaipo svečius savo,
Turės atminti pareigas visokias,
Ką yr žadėjęs ir kas svečiams prider.
Negal užmiršti ir giminės ryšio —
Tai šalčiau reiktų kliūtis apsvarstyti
Ir apmalšinti įniršimo šuolius...

Išmaningumas

MARĖ

pasityčiodama

Tai paduot ranką užmušėjui vyro?

KONRADAS

Paskutinoji⁷⁵ kartais ir taip liepia.

MARĖ

Tik viena liko man paskutinoji,
Kuri su mano krauju išvien teka —
Pavest tą senį kankinimų peklai
Ir tikrai mirčiai. Taigi žus Kęstutis.

KONRADAS

Sunku išpildyt užmanymą tokį,
Ant kurio brolis niekad nesutiktų.

MARĖ

Ar tai tau rodos, paabijos⁷⁶ brolis
Užtart už mane, jeigu jam, kaip sūdžiai⁷⁷,
Skriaudimus savo išdėsiu?

KONRADAS

Toks darbas
Per daug jau aiškiai apskelbtų pasaulei
Tą kunigaikščio nepadorią klastą.

⁷⁴*prisiega* — priesaika. [przypis edytorski]

⁷⁵*paskutinoji* — čia: sąžinė, priesaika. [przypis edytorski]

⁷⁶*paabėjoti* — (su-)abejoti. [przypis edytorski]

⁷⁷*sūdžia* — teisėja. [przypis edytorski]

MARĖ

Jūs pats, kryžiai, prisiegą švenčiausią
Laužot, kituos tik matydami kaltę.
Vienok pati aš nenorių iš pradžių
Tuoį reikalauti galvos mano dėdės.
Pataikysiu juk paklausti proto
Ir menkesniu kuo tuosyk pasikakint.
Tegul tik brolis, man pareikalavus,
Akyse mano suima Kęstutį
Ir pasodina į kelnorę⁷⁸ tamsią.

Piktumas, Pagieža,
Gobšumas

KONRADAS

O jeigu tavęs nenorės klausyti?

MARĖ

Jei atvirai ne — tai aš slapta dirbsiu...
Gyvastis žmogaus toksai trapus daiktas!
Kas gi lengviau yr, kaip ją kam atimti?
Gana į vyną tam nuodų įberti...
Jei ne, tai galbūt žmogžudžiui samdyti...
Atsiras peilis... Reik kruviną darbą
Užmanyti — mirtį mintis jau surengs jam.

KONRADAS

Tai turi žūti?

MARĖ

Manyk, kad jau žuvo.
Dabar vis tiek man⁷⁹, neslepiu nė savo
Siekių, nė žodžių į melą nevystau.

pro didžiąsias duris įeina Albanas

SCENA IV

Konradas, Marė, Albanas

ALBANAS

Matyt jau grįžta, veikiai⁸⁰ pilyje bus.

MARĖ

O, turiu dėdei prastraukt iš kelio,
Kad neišsigąstų, mane čia išvydęs.

išeina pro duris po kaire

SCENA V

Konradas ir Albanas

KONRADAS

Albane! Mesdams prigimtinių namą,
Meilę ir laimę, dievus ir tėvynę,
ir išdaviko imdamas paveikslą,
Kad iš netyčių, kaipo žaltys šliauždams,
Tik prisigriebčiau prie širdies kryžiuokų
Ir marų smūgį ateityj jiems duočiau,
Juk aš žinojau, kad tie darbai mano
Kiekvieną žygį draskys baisiai širdį —

Apgailėstavimas

⁷⁸kelnorė — nameli pusiau žemėje, bulvėms pilti. [przypis edytorski]

⁷⁹vis tiek man — nerūpi. [przypis edytorski]

⁸⁰veikiai — greitai. [przypis edytorski]

Betgi nelaukiau, valandą sutiksęs,
Kad reiks stovėti su surištom rankom,
Matant, kaip tėvą žmogžudžiai jau siekia
Kad neištrauksiu iš makščių nė kardo,
Anė pridengsiu jį krūtine savo.
Bjaurus šiandien visas žmogaus būdas,
Ant visko purtos peržengts prigimimas!
Tolyn nenoriu lįsti į tą darbą
Už tokią prekę...

ALBANAS

su paniekinimu, gailėdamasis

Gaila tavęs, gaila!

Paniekinimas

Rengeis būt vyrų, o esi tik vaikas,
Kurs, didžią mintį žadintis paėmęs,
Meta, išvydęs, kad gal pasileisti...

KONRADAS

Nesijuok! Šitiek dėl jos iškentėjau,
Ir laimės šitiek pašvenčiau dėl josios,
Kad juokų tavo neužpelniau, rodos,
Kada iš kelio baisi šmėkla stumia.

ALBANAS

Taip, dvasia tavo blaškosi, pailso!
Argi tai būtų tik menkas troškimas
Garbės pastūmęs tave prie aukų tiek,
Pajėgas žmogaus pereinančių? Jeigu
Taip būt iš tikro, išsižadėk savo
Darbo, mylėki, manyki ir veiki,
Kaip visi žmonės, nes nieko jau didžio
Įkurt nįstengsi! Bet, jeigu auklėjai,
Gilumoj dvasios užslėpęs, tėvynės
Tikrąją meilę, jei turėjai norą
Numesti jungą, kurisai mus spaudžia,
Lietuvos vardą iškelti ant amžių...
Eik, kaip ikšiolei, nieko nežiūrėdams,
Prieš spėkas peklos ir dangaus, per ugnį!
Ašarų jūres, per upelius kraujo!
Užmirški savo sąžinę ir širdį!
Skausme raitykis!... Mirki nusiminęs!...
Bet, ką pradėjai, užbaigk iki galo!

Kurstymas, Drąsinimas

KONRADAS

Kitaip tie žodžiai anuomet skambėjo,
Kada puošiau juos svajonėmis savo.
Šiandien net siekis — didis, aukštas, šventas,
Kuriam aš dvasią atidaviau jauną,
Taip ūkanomis rodos prisidengęs,
Kad nematyt jau ramybės, nė džiaugsmo.
Akyse stovi žila galva tėvo,
Šaukianti šiandien nuo manęs pagalbos —
Jis taip mylėjo — perplėšiau jam širdį,
O kada šiandien ant jo griausmai krito,
Turiu, atšalęs, laukt, ik prisitaikys
Slapta užmušt jį galvažudžių rankos.

Apgailestavimas

ALBANAS
Iš kur žinia ta?

KONRADAS
Ta laukinė vilkė,
Kurią pasotin tiktai aukų kraujas,
Atvirai girias, žudymą užmanius;
O jeigu brolis neparems jos siekio
Ir neįtaikys Kęstutį kalėti,
Pati užmuš jį — nuo jospat girdėjau.
Tai iškelia tik pasilieka vienas:
Varguolį senį kalėjiman brukti.

ALBANAS
Nenusiminti, tiktai veikti reikia.
Ištrūkt nelengva, kur vien klastos tyko,
Bet nesunku bus kalėjimo vartai
Jam atdaryti. Turime pagalbą —
Zokonui taip gi rūpi juk, kad liktų,
Kas gal paveržti Jogailai karūną...

Paguoda, Drąsinimas

KONRADAS
Įrankiai baisūs, kurių turiu stvertis
Drebančiu delnu, lyg voratinklio gležno,
Tesančio vos vos per bedugnių gylį.

*išeina su Albanu pro duris tiesiai; neužilgo pro didžiąsias duris įeina Jogaila, o sa juo
Kęstutis ir Vytautas; pro atdaras duris matyt Butrimas su keletu Kęstučio draugkareivių, kurie
vienok ant scenos nepasirodo*

SCENA VI

Jogaila, Kęstutis, Vytautas

JOGAILA
įvesdamas Kęstutį
Dėde, ir vėl tu įžengi į šitą
Pilį, kaip tikras apgalėtojas⁸¹, kurs
Pavergia širdis. Visi žmonės mėtė
Kvietkas po kojų ir sveikino tave
Su džiaugsmu tokiu ir taipos širdingai,
apsimesdamas lyg užpykęs
Kad net užmiršo visai apie mane.

KĘSTUTIS
Nesigailėki sūn jausmo, kurį man
Išreiškė! Jeigu žmonės lenkia galvas,
Tai ne prieš mane, dabar silpną, menką,
Ne prieš veluką, kitąsyk garbingą,
Tik prieš nelaimę, kur manyj gyvena.
Nekaltink tųjų, kuriuos teismus jausmas
Priverčia gerbti kitų vargią dalį,
Matant ant veido kentimo didybę .

Bejėgiškumas, Skausmas,
Išmintingumas

JOGAILA
Kas gi juos kaltins? Juk jie, duodami tau
Tinkančią garbę, pildė mano norą.
Ar svečių tokį nereikia vaišinti

⁸¹apgalėtojas — nugalėtojas. [przypis edytorski]

Kuo širdingiausiai?

VYTAUTAS

karčiai

Koks tu meilus šiandien!

Velyčiau⁸² tavo nepažint malonės.

KĘSTUTIS

Vytautai, liaukis! Kam įkandžiais žodžiais

Vaidus vėl judint ir Jogailai širdį

Užgaudinėti? Kada mes stovėjom

Vienas prieš kitą su ginklais, tai tuokart

Galėjo būti ir priešingi siekiai,

Bet jau ištarus: santaiką prisiekiam,

Tegul širdingas ryšys susitvirtin

Ir nė koks ūkas santaikos netemdin.

kreipdamasis ant Jogailos ir Vytaučio

Buvote kitkart — būkit ir vėl broliais!

Išmintingumas

JOGAILA

Iš savo pusės aš pats šito trokštu.

VYTAUTAS

Lengva parodyt — prakilnumas dvasios,

Kada likimas paremia puikybę.

Bet kas turėjo tiesą irgi drąsą,

O tiktai laimė prigavo prie galo,

Tam sunku lenktis po ženklų brolystės,

Maloniai duotu apgalėjusiojo,

Nes jame vis tik pažymu lyg branktas⁸³.

Puikybė

KĘSTUTIS

Sūnau, per tave kalba tik puikybė,

Kuri tai žemei daug atnešė vargo.

Ant vaidų⁸⁴ mūsų gudrus priešas tyko,

Moka naudotis ir tunka nuo jų.

Šiandien privalom pavyzdį parodyt,

Kad ne valdžia mums — tik Lietuva rūpi.

Sujungti reikia visos mūsų spėkos

Priešais galingą apnykėlių skaitlių⁸⁵.

Tas tik tėvynei geriau patarnauja,

Kurs pats parodo, kaip klausyti reikia.

Kol pats stovėjau eilėj pirmutinėj,

Aukštai iškėlęs Lietuvos veluką⁸⁶,

Tai nuo visų tad reikalavau drūčiai,

Kad mano žodžio ir minties klausytų.

Kada gi šiandien visai atsitraukiu,

O dievai duoda į jo rankas valdžią,

Tegulgi valdo visur valia jojo,

Nes pasipriešint — tai išduot tėvynę.

Ištikimybė, Išmintingumas,
Orumas

JOGAILA

su pagerbimu

⁸²*Velyčiau* — mieliau nenorėčiau. [przypis edytorski]

⁸³*branktas* — svertas; perk.: sunkumai. [przypis edytorski]

⁸⁴*vaidai* — ginčai. [przypis edytorski]

⁸⁵*skaitlius* — skaičius. [przypis edytorski]

⁸⁶*velukas* — vėliava. [przypis edytorski]

Dėde, tu busi vis Lietuvon galva
Prie manęs lygiai su manim.

KĘSTUTIS

pasidavęs

Jau mano
Užbaigtas darbas. Prieš naują gadynę⁸⁷
Reik pasitraukti, matant seną svieta
Merdintį. Reikia prasitraukt iš kelio
Prieš jus, jaunieji, kur veluką naują
Turit ir ginklą. Ricierių gadyne
Leidžias į kapą ir ugnis žinyčios
Silpnyn liepsnoja, į širdį mūs miškų
Eina be baimės su žmonėms naujaisiais
Nauji dievaičiai. Be to gana ilgai
Aš, kaip tėvainis tikėjimo seno
Ir paveldėjęs tautos gilią mintį,
Užlaikyt stengiaus mūsų seną tvarką,
Nesigailėdams darbų, anė savo
Kraujo. Vienok gi, kovodams tolydžio,
Neištesėjau imtis pasėkmingai
Su dvasia jūsų naujųjų gadynių,
Ir nuo kryžioko apginti tėvynę
Mokėjau vien tik kardų, po senovei.
Vaikai, dabar prasitraukiu jums jau
Su naujais ginklais, su šauksmais kitokiais...
Tegul žvaigždė jūs užteka šviesybėj,
Kada manoji tamsybėj užgeso.

Išmintingumas

VYTAUTAS

Neužtekės jau! Sykiu su tavąja
Užtemo žvaigždės tos žemės, su tavim
Jos neteko dvasios-prieglobėjo,
Kur prie garbės tik ją vedė! Liks priešams
Ji, nelaiminga...

KĘSTUTIS

rūsčiai

Sūnau! Neišdrįski
Mūs ateities link šitaip abejoti,
Nes tiktai seną užrūstinsi tėvą.
Dėl ko baugina ateitis tėvynės?
Tautų likimas surištą nesti
Su sustengimais vienvosvių žmogystų —
Spėka aukštesnė be atmainos valdo
Ir, prireikėjus, didžiavyrius budin⁸⁸.
Sunkumams spręsti, kada puolam patys,
Kas gali džiaugsmą, ar prapultį lemti;
Manom, kad viskas su mumis pradingsta
Ir piktžodžiaujam ant liūdno likimo.
Tuo tarpu tankiai, ką nuopuolių menam,
Liūdni išvydę mūsų vilties griaučius,
Tėvynės dalį sustiprina dargi —
Ir mūsų grabas taps ateities lopšiu.

Drąsa, Tikėjimas, Viltis

⁸⁷*gadyne* — laikotarpis. [przypis edytorski]

⁸⁸*budin* — žadina. [przypis edytorski]

pro didžiąsias duris įeina Aldona ir nedrąsiai artinasi prie Kęstučio

SCENA VII

Kęstutis, Jogaila, Vytautas, Aldona

ALDONA

Tėve Kęstuti, nepykti ant vaiko,
Ką čion atbėgo, tavęs nepaklausęs.
Ikšiol juk niekad nesipriešinau tau,
Bet šiandien mane pergalėjo baimė
Ir nerimastis vijo pėdoms tavo,
Visai nežiūrint, kas man įsakyta.

KĘSTUTIS

Vaikeli! Vis tau iš galvos neišeina
Sapnai, baidyklės, vis baugina tave
Gedulių dvasios ir vaikosi paskui
Šmėkla išblyškus praeities; da protas
Tavo nuilsęs, sergąs keičia viską
Į stebuklingą svajonę ir liepia
Imt per teisybę, kas akyse rodos.

ALDONA

Pyksti ant manęs?

KĘSTUTIS

Pykčiau, kad galėčiau.

Supratingumas

Ką padarysi išlepintam vaikui?
Tokiam paukšteliiui, kurisai išsilgęs
Pas mane seną atlėkė ant rankų?

apkabina Aldoną

ALDONA

Sunku man, tėve, gyventi be tavęs;
Be tavęs sviestas dykuma išrodo
Taip tamsu, šalta, be gyvasties kokios,
Taip savyj gero neturinčia nieko,
Kad širdis mano iš skausmo nor plyšti.

Skausmas, Ilgesys

KĘSTUTIS

šypsodamasis, Jogailai

Žiūrėk, kaip mane į tinklus vilioja
Laumė štai šita meiliaisiais žodeliais,
Kaip savo meilę išreiškia seneliui,
Su kuriuo turi išvieno liudnumą.
Turi dabar ją gražiai pamylėti,
Iki išeisim elgėtaut po žmones.

JOGAILA

Ką kalbi, dėde? Juk aš neapleisiu.

KĘSTUTIS

Nuleidęs kardą, jau netinku niekam,
Jei vakarais tik kam pasakas sekti.
Taigi rengiuosi, eidams per Lietuvą,
Butus lankydamas, svetimų gudrybę
Išpasakoti.
Aldonai

Tu eisi su manim.

ALDONA
Kad ir į kraštą pasaulės!

KĘSTUTIS
Tegul nors
Vaikai pramoktų vokiečius iškeikti,
Saugotis jų, geriau už mus ginti
Savo tėvynę.
kreipdamasis ant Jogailos
O tuotarpu senį
Vesk pasilsėti.

JOGAILA
Duodu savo lovą.
Eisiva, dėde.

Jogaila veda Kęstutį pro duris po kaire, bet jos staiga atsidaro ir įeina ant scenos Marė su Prora Bilgenu, neduodama praeit; ties durimis už jų dviejų stovi kiti ginkluoti Jogailos dvarininkai

SCENA VIII

Marė, Bilgenas, Kęstutis, Jogaila, Vytautas, Aldona, ginkluoti Jogailos dvarininkai

MARĖ
įeidama, Jogailai
Palauk!

JOGAILA
Ko tau reikia?
Dėdė nor miego.

MARĖ
Dėdė gal palaukti —
Aš ramaus miego kur kas ilgiau laukiau.

JOGAILA
Marei
Sakyk, ko nori?

MARĖ
Noriu pati dėdei
Pakloti lovą...

Piktumas, Spąstai

ALDONA
šaly
Dreba visas kūnas!

JOGAILA
Ką gi tai reiškia?

MARĖ
Seniems miegs netinka,
Jeigu jie turi ant sąžinės kraują.
Mat šviesios naktys jiems neduoda miego —
Nusiųsk Kęstutį kalėjiman tamsų —
Tėn tegul ilsis!

VYTAUTAS

Kaip drįsti, begėde,
Taškyti seilėms...

JOGAILA

Pasiutai, sesute.

MARĖ

Nepasiutau aš. Tu būsi pasiutęs,
Jeigu, nors sykį savo neparodys,
Leisi iš rankų ateitį karūnos.

JOGAILA

Mare, nutilki!

MARĖ

Argi tai tau, broli,
Paniekinimų atmintis taip miela,
Kad nė už skriaudą atsiteist nenori?
Ar užmiršai jau, kaip anuosyk dėdė
Mūs lizde mūsų išniekino tyčia
Prieš visą svieta ir kalėti liepė?
Paskui, parodęs paviršių malonės,
Da mus skaudžiau jis išjuokė. Kur skolos,
Ten užmokėjims. Padaryk ir jam taip!

Piktažodžiavimas,
Nuoskaudos, Kerštas

VYTAUTAS

Nutildyk burną!
kreipdamasis ant Jogailos.
Jogaila, palieпки
Vydragai⁸⁹ šitai prastraukt!

MARĖ

Girdėjai
Broli? Nor mane iš čia išvartyti —
Iš namų mano — už tai, kad aš jų
Galvažudystę noriu svert teisingai.
Broli! Tai tavo bičiulius jau gali
Laisvai žudyti? Jau nė nesigėdi,
Už draugų mirtį nenorėdams keršint?
Tai jau prie tavo sosto nieks negali
Rast apginimo? Man vyrą, tau tikrą
Išplėšė tarną, kurs dėl tavęs žuvo.
Jeigu už jį tu atkeršint nenori,
Tai jau pas tave neverta tarnauti!
Ir pames tave teisūs tarnai tavo,
Jei juos paduodi svetimų piktybei.

Priekaištavimas

KĘSTUTIS

išmetinėdamas Jėgilai
Tai, sūnau, sitaip priimi tu mane?
Juk tavimi tikėjau.

JOGAILA

Tai ne mano kaltė.
Nelaukiau šito. O vienok jos skundams

⁸⁹*vydraga* — žūli moteris. [przypis edytorski]

Reik pripažinti priežastys teisingos.

VYTAUTAS
Kur dingio tavo prisiega?

JOGAILA
Tai ką gi
Darysiu?

VYTAUTAS
Imk ją šalin! turi valdžią.

JOGAILA
Marei
Sesuo! Išėik sau!

MARĖ
Kolei lieka laisvas
Štai šitas senis, aš neatsitrauksiu.
rodydama Bilgeną ir kitos dvarininkus
Ricieriai laukia štai bausmės už mirtį
Vaidylos...

Maištas

JOGAILA
Kas tai? Maištas užmanytas...

MARĖ
O ne, ne maištas, tiktai tarnų tavo
Teisūs troškimai, kad būtum teisingas.

VYTAUTAS
žiūrėdamas Jogailai į akis
Ei, brolau, tavo akys lyg netikros —
Argi norėtum užmiršt savo žodį?
Butrimas pradaro vidurines duris, ir išeidamas pamažu ant scenos, klauso kalbančių
Kas gi daugiausiai prisiegy ištareš?
Tyli dabartės? Ar ne išdavimą
Užslėpti nori?

JOGAILA
Matai — iš netyčių
Užklupo mane šitų žmonių skundas.
Išklausyt reikia...

VYTAUTAS
Suprantu, tai vylius —
Kad lengviau būtų derėtis su savo
Sąžine.
labyn nžsirustindamas
Aš tau tikėjau, kaip broliui,
Atsakai tėvui už tavo teisumą,
Prikalbinėjau ant santaikos tikti,
O tu užslėpęs išdaviko peilį!
Dabar prakeikiu savo minkštą širdį,
Kuri prie tavęs traukė. Šimtą kartų
Geriau būt buvę, kad ir nuo kryžiuokų
Imti pagalbą ir tavo švelnumui
Atsakyt ginklais. Juk siūlėsi patys...

Apmaudas

Tėvs nenorėjo su vokiečiais rištis —
O aš gudrybės tavo nežinojau.
Būtum nematęs kunigaikščio mitros!

Butrimas pamažu pereina per sceną prie durų po dešine ir išeina

MARĖ

Jogailai įžymiai

Tik įsitėmyk⁹⁰, ką Vytautas kalba —
Juk su kryžiais norėj sutremt tave,
Tiktai nespėjo sutaiką įkurti...
Gaila jiems šiandien, juk pats Vytauts sako.
Apmąstyk, broli, koks pavojus laukia,
Juosius paleidus.

JOGAILA

Akyse man temsta

Ir širdis plaka.

ALDONA

persigandusi

Jis nor jos klausyti —

Prapuolę esam!

JOGAILA

Nežinau, dabar ką...

pro duris po dešine įeina Konradas, Albanas ir Butrimas

SCENA IX

Kęstutis, Marė, Jogaila, Vytautas, Aldona, Konradas, Albanas, Butrimas, Bilgenas ir ginkluoti Jogailos dvarininkai

JOGAILA

Konradui

Į patį laiką⁹¹ atėjai, man reikia
Sunkus išrišti klausyms, taigi tave,
Ricieriau, imsiu per sudžią. Darysiu
Taip, kaip sakysi.

ALDONA

šaly

Dievai maloningi!

Jūs čion jį siunčiat mums pagalbą duoti.

KONRADAS

Kas gi?

JOGAILA

Ant dėdės aš nenoriu skųstis,

Veidmainystė

Nors jis ne sykį išniekino mane;
Tiktai sesuo štai, kurios vyrą liepė
Nužudyt, nori bausmės per nevalią;
Ricieriai taip gi visi reikalauja
Kalėjimu nors užmokėt už tąjį
Taip rūstų darbą; o aš pažadėjau
Nebaust visai jų, nieko nežinodams,

⁹⁰įsitėmyk — įsidėmėk. [przypis edytorski]

⁹¹Į patį laiką — pačiu laiku. [przypis edytorski]

Kad jie yr mano priešai, kurie trokšta
Prapuldyt mane.

VYTAUTAS

Apsimetėli tu

Prakeiktas!

JOGAILA

toliau Konradui

Taigi pasakyti teikis,

Ar pažadėjims tasai mane riša?

ALDONA

melsdama Konradą

Žinai teisybę, tai ginki!

JOGAILA

Konradui

Kaip rodos?

KONRADAS

su savim kovodamas

Kalėjimą skirk.

ALDONA

didei nusiminusi

Sūnus priešais tėvą!

MARĖ

Bilgenui ir dvarininkams

Ricieriai! Drąsiai! visus juos suimkit!

Bilgenas ir dvarininkai išeina priešais

VYTAUTAS

Neišeisiu gyvas! Butrime prie ginklo!

Vytautas ir Butrimas išitraukia kardus

KĘSTUTIS

paliepdamas

Nuleiskit ginklą!

Butrimas deda savo kardą į makštis

VYTAUTAS

neklausydamas

Aš ginsiuosi...

Konradas užaina iš užpakalio ir ištrenkia iš rankos kardą

Niekšas

Esi, kryžioke!

ALDONA

O! ne žmonių akys

Galvažudystės tokios neregėjo...

Ir tai jis...

MARĖ

ricieriams

Imkit! Kęstutis supranta,

Kad užsispyrims gal kaštuoti kraujo.

Susidūrimas

ALDONA
užstodama Kęstutį
Krūtinę savo aš tave pridengsiu...
Neduosiu tavęs...

MARĖ
per nevalią atitrukdama ją
Traukis!

ALDONA
Tu bedieve!
dvarininkai su Biigenu apsupa Kęstutį, Vytautu ir Butrimą ir veda juos per didžiąsias duris;
Aldona ištiesia rankas prie Kęstučio.
O tėve mano!

KĘSTUTIS
atsigręždamas
Aš laiminu tave.

Palaiminimas

išėina visi, išskyrus Aldoną, Konradą ir Albaną

SCENA X

Aldona, Konradas, Albanas

ALDONA
blaškosi ant kojų
Kaip skauda! Čia... Čia...

griebiasi už širdies ir puola ant žemės; Konradas su Albanu pasilenkia prie jos

KONRADAS
luktelėjęs, Albanui

Graudulys, Skausmas,
Mirtis, Atsisveikinimas

Žiūrėki! Ji mirė!

Nes įtikėjo į galvažudystę,
Kuri taip aisti — jai perplėšė širdį
Nedėkingumas sūnaus, širdį ilgo
Pargrauztą skausmo. Baisu atsiminti,
Kad neišgirs jau išsiteisinimo
Tylumoj kapo, bet sykiu su savim
Nešas paveikslą visų kruviniausia,
Prieš kurį savo akeles užmerkė.
klaupdamas prie Aldonos
Jaunystės sapne! Lik sveika ant amžių!
Kruvins meilužis paskutinį kartą
Bučiuoja tavo išbalusį veidą.

bučiuoja Aldonai į kaktą
uždanga nusileidžia

AKTAS PENKTAS

scena parodo kalėjimo kelnorę Kreivos pilyje; priešakinė scenos dalis talpus skliautas po žeme, pertvertas iš užpakalio trimis arkadomis, kurias sujungia grotos; per grotas matyt užpakalis scenos, kalėjimo prieangis; vidurinė arkada, atidaromą kaip vartai, sujungia prieangį su kelnorės priešakiu; po karei iš priešakio scenos žemos durys veda į kitą kelnorę; prie skliauto kabo ant retežio lemputė, neaiškiai apšviečianti kalėjimą; pakėlus uždangą, ant prieangio pasirodo Prora Bilgenas su raktais, paskui jį Kunonas, Konradas ir Albanas; Bilgenas atidaro grotinius vartus ir įveda kryžiuokius ant prysakio scenos

SCENA I

Bilgenas, Kunonas, Konradas ir Albanas

BILGENAS

įvesdamas

Aš negalėjau priešintis jūs valiai,
Tiktai žinokit, kad sičion jus leisdams,
Pareigą laužau...

KONRADAS

Nebijoki nieko.

BILGENAS

Baisus atsakymas...

KUNONAS

Paklauses, laimėjai

Mūsų malonę, kuri priglobs tave
Kiekvieną kartą,

BILGENAS

Jums ir pasiduodu.

KONRADAS

duodamas mainą su auksu

Priimk tuo tarpu rankpinigius šituos.

BILGENAS

imdamas

Aš jums tarnausiu su dūšia ir kūnu.

ALBANAS

Bet kur Kęstutis?

BILGENAS

rodydamas kelnorę po kaire

Kelnorėje šitoj

Ant šiaudų glėbio, ant žemės pakloto,
Kaip ąžuols senas, audros apgalėtas,
Per dienas guli, nejuda, negirdi.
Nė nesistenki, norėdams prašnekint.
Tyli, tarytum, užsimiršęs kalbą.
Nė ant savųjų akių neatkreipia —
Visai senelis pavirto į vaiką!

KONRADAS

Nuvesk pas jį!

Papirkimas, Silpnumas,
Silpnavališkumas, Išdavystė

BILGENAS

Ten taip tamsu, ankšta,
Nešvaru bjauriai ir taip atsiduoda⁹²,
Kad jums sunku bus, ricieriai, įeiti.
Aš tai kas kita, pripratęs jau tokius
Matyti daiktus; taigi viens nueisiu
Ir jį atvesiu...

KUNONAS

Gerai.

BILGENAS

Būkit kantrūs,
Nes jį reik kalbinti, kaip mažą vaiką,
Arba ant rankų išnešti, jeigu purtos.

išeina pro duris po kaire

SCENA II

Kunonas, Konradas ir Albanas

KUNONAS

Nereikalingas, kaip man rodos, trasas
Dabar Kęstutį iš kelnorės gelbėt.
Kam mums toks senis?

ALBANAS

Visgi pasiliko
Skambėjims ir ardo, kuris, sunaudotas
Gerai mūs rankoj, gal pavirst į ginklą.

KUNONAS

Skambėjims tokis silpnyn visad eina,
Besilpstant žmogui
Kam tuščias skambėjims?

Veidmainystė

KONRADAS

Ateitis rodys.

KUNONAS

Vienok bus nelengva
Išsiurbti senį, kuris ir pirmiau juk
Įrankiu tapti nesidavė niekad.
O jeigu syki šito užsimanėt,
Tai pabandykim...

Bilgenas grįžta, vesdamas Kęstutį, kuris duodasi vesti be nuovokos ir nežiūrėdamas nė ant vieno iš esančiųjų

SCENA III

Kunonas, Konradas, Albanas, Bilgenas Kęstutis

BILGENAS

Kęstučiui

Eik drąsiau, seneli,
Čia nieko pikto — tai svečių sulaukei,
Kurie nor tave pamatyt — linksmiau bus.

Veidmainystė

⁹²*atsiduoda* — čia: leidžia kvapą. [przypis edytorski]

KONRADAS

šaly

Baisus paveikslas nelaimių, senatvės!

KUNONAS

žiūrėdamas į Keisttų

Tai tikri griaučiai, kuriuos perdėm tuščia...
gynama tik žmogaus, kuri tuojau, rodos,
Pavirs į dulkes, vos ją palytėjus...

BILGENAS

Kęstučiui, traukdamas jį prie kryžiuočių

Artyn seneli!

KUNONAS

Kęstučiui

Mes su kunigaikščiu

Pakalbėt norim. Argi nepažįsti

Mūs, kunigaikšti, Kęstuti?

Kęstutis neparodo nė kokio gyvasties ženklų

BILGENAS

Kęstučiui

Na, seni,

Atsakyk!

atsikreipdamas ant kryžiuočių.

Matot — tyli, tartum kelmas.

KUNONAS

Kęstučiui

Velydami⁹³ tau gero, čion atėjom.

ALBANAS

Kaliniamis žinot, užveizdos esybė

Uždaro burną.

KUNONAS

Bilgenui

Bilgene, išeiki —

Ant pilies kiemo gali mūs palaukti.

Duok raktus, patys duris užrakinsim.

BILGENAS

paduodamas raktus, kuriuos priima Konradas

Tekit, išpildau visus jūsų norus.

išeina pro grotas paskui per prieangį tiesiai

SCENA IV

Kunonas, Konradas, Albanas, Kęstutis

KUNONAS

Kęstučiai

O kunigaikšti, matant tave šitaip,

Širdį mums skauda. Brolevaikis tavo

Galvažudystę baisią yr padaręs.

Dabar juk galim laisvai pakalbėti —

Bilgens išėjo.

⁹³velydami — linkėdami. [przypis edytorski]

ALBANAS

Ar tu mus pažįsti?

Kęstutis vis nesijudina

KUNONAS

Mes tik bičiuliai tavo. Norim gelbėt

Tave nelaimėj...

matydamas, kad nė veidas Kęstučio nesujudėjo, Albanui

Nejuda tas žmogus,

Sustingus stovi, anė akių mirksniu

Nerodo jausmo.

ALBANAS

Kunonui

O gal nesupranta.

KUNONAS

Greičiau puikybėj savo užsikirto.

ALBANAS

Reikia aiškiau jam pasakyt, ko norim.

KUNONAS

Kęstučiui

Juk da ne viskas dingo, kunigaikšti,

Taigi nebūki nebyliu be žado.

Mes sugražinsim liuosybę, karūną,

Ištrauksim tave iš grabo, kur saulės

Veltui dairaisi, duosim rankon ginklą

Ir, kokią nori, pagiežą prirengsim.

veltui palūkėjęs atsakymo arba judėjimo Kęstučio

Tyli? Tau rodos, kad tave vilioja?

Žiūrėki, durys atdaros — ir tave,

Po sparnu savo pridengę, išvesim

Iš skylės šitos. Laisvas tada būsi.

Ką sakai, seni? Ar būtinai nori

Prapulti ščia? Nenori atkeršyt?

Ir, apgalėjęs, didžiavyriu tapti?

luktėlėjęs, nekantriai

Na, atsakyk gi! Nes paliksiu tave

Tavo likimui, netekęs kantrybės.

Tyli? Tai nori negarbėj baigt amžį?

KONRADAS

išeidamas į pryšakį Kunono ir Albano prisitardamas prie Kęstučio

O neatstumk tų, kuriuos vedė šičion

Gera širdis vien. Tikėk jiems, Kęstuti!

Kęstutis pakelia galvą, apžvelgdamas Konradą, lygnorėdamas prakalbėt, bet vėl sustingsta po senovei

KUNONAS

Albanui

Akmuo ant galo akims prakalbėjo,

Ant valandėlės jame plykstelėjo

Lyg žmogaus jausmas.

ALBANAS

Kunonui

Eiva! Tegul lieka
Vienudu, Konrads įstabią galybę
Ant jojo turi.

KUNONAS

Gerai, gali likti.

Kunonas išeina su Albanu pro grotinius vartus, o paskui per prieangį tiesiai

SCENA V

Konradas ir Kęstutis

KONRADAS

apsidairęs paskui išinančius

Juodu išėjo. Prie tavęs aš vienas,
Kęsdams taip sunkiai, kad krūtinė plyšta —
Apie dienas tas aš kapuos sapnuosiu,
Jei bus tik sapnas mano dvasiai galims.
Tu nežinai, kaip baisiai mane slegia
Tavo tylėjims nepermeldžiams, kokius
Drebulius myrio siunčia tavo akys
Ramios, o šaltos, sustingusios. Velyk
Perkėsti viską, ne kaip matyt tokią
Tylinčią tavo užšalusią kančią...
Jei turi tiesą neapkėsti mane,
Tai duok išgirsti norint prakeikimą
Iš tavo lūpų! Nebūk lyg negyvas,
Tik rūstus stoki, kaip milžinų vadas,
Ir mesk į mane žaibus akių tavo,
Prakeik! Tik duoki išgirst vieną žodį!
Palaukęs Nieko? Ar nieko netarsi?... Ir šitai
Perkėsiu — duok tik man tu savo ranką
Ir bėgk su manim nuo kapinių šitų
Ant šviesios saulės — nes mirtis tikra čia
Graudena. Bėkim!
luktelėjęs

Nuoširdumas, Pagalba

A! vėl išdavimo

Bijai? Neužmiršęs, kad patariau tave
Kalėjiman mest... Tikėk mano žodžiui!
Aš tau prisiekiu, kad nišdaviau tavęs,
O būdu tokiu norėjau atkreipti
Tik marų smūgi, kurs tau prirengts buvo.
palūkėjęs

Neini? Tyli vis... Permainyk man širdį,
Kad joji taip gi kaip akmuo tylėtų
luktelėjęs, užsikirstinęs ir pasidnodamas
O ne! Turiu aš išgelbėti tave —
Šalyn rytojus! ir apsimetimas!
Įžadus laužau...
klaupdamas prieš Kęstutį

Tėve! Sūnus tavo
Ant kelių meldžia, kad duotumės gelbėt...

KĘSTUTIS

Ar sūnus? Kokis? Turėjau juk vieną.
Tą apraudojau ir senei užmiršęs,
Nes jis — tai mano nelaimė ir kirmins.
Norint paskui aš atminiau iš sykio,

Skausmas

Su kieno veidu kryžiuokų gyvatė —
Akis užmerkiau tyčia ir, pažinęs
Tik išdaviką, nepažinau sūnaus.
Mano sūnus jau nuo senai negyvas.

KONRADAS

Keršija sunkiai širdis priverstoji!
Visame sviete nėra anė vieno,
Kurs, žaizdas mano iš arti pamatęs,
Pasigailėtų ir aukų didybę
Išmieruot⁹⁴ teiktus. Tėve! Argi nieko
Širdis nesakė? Ir tiki į mano
Išdavystę, kuri keršytoją
Pridengia savim? Ar tau nešnabždėjo
Paslaptas balsas, kam viską sumaniau?

Išpažinimas

KĘSTUTIS

Aš tiesaus kelio visada laikiausi.
Dievų klausydams, mylėdams tėvynę,
Su teisybe vien gyvenau — dėl to gi
Šuntakių melo, arba apgavimo
Nė nepažįstu. Aš, matai, pripratęs
Svarstyt ir spęsti ne siekius, tik darbus.
Ir suprast stengiu, ką akys parodo.
Žinau vien tiesą — ir netikiu dorai,
Kur gudriai seka galvažudžių pėdas.

Orumas, Teisingumas

KONRADAS

Tėve!

KĘSTUTIS

lyg pats sau

Senai jau netekau to vaiko,

Kuriam daugiausiai sudėjau aš vilties,
Drūčiai tikėdams, kad išvien su manim
Zokono gaują baidys nuo mūs girių,
Kad parems mane, mirtinai kovojant
Su siaubūnu tuo, baisesniu už lokį
Padukusįjį ir apsaugos seną
Galvą nuo smūgių jisai, garbės mano
Dalininks pirmas, paveldėtojas jos!
susigraudinęs
Bet nelaimingai sau ir jam išlėmiau,
Glostydams tankiai kūdikio galvelę,
Nes pats sugriovė ir viltį, ir laimę,
Jis, numylėtas iš visų labiausiai.
apsiblausęs, gailindamasis
Netekau vaiko.

Graudulys, Skausmas

KONRADAS

Tokiais gailiais žodžiais

Nekalbėk, rodos dūsaudamas daikto,
Kuris negriš jau — o gailėstis auga
Taip neišmieruotas, kad gal verksmu trukti
Vyro krūtinė.
luktelėjęs

Išpažinimas

⁹⁴*išmieruot* — išmatuoti. [przypis edytorski]

Ar netiki, tėve,
Kad aš tėvynės parduoti nenoriu?
Kad aš paskyriau gyvenimą savo
Tik vienam darbui, kurisai Lietuvą
Mūsų išgelbės ir už ją atkeršys?
Butautis tavo gyvęs tik numiręs!

KĘSTUTIS

Kas gali būti — apie tai kiti spęs;
Ateitis gali jį paskui išteisinti
Ir ploti rankoms už laimingą siekį,
Visai užmiršus, kur suteptas buvo.
Bet aš, kurio jau gyvenimą taip trumpas,
Aš bjauraus grūdo pasėlį regėjau:
Šeimynoj vienus sielvartus, liudnumą,
Džiaugsmą mūs priešų, Lietuvos nelaime,
Ir sena mano galva nenuvokia,
Kaip gelbės žemę, kas garbės netekęs.
Sunku, sunku tam, kas pabandė melo,
Sutepė dvasią, nors ir gero trokšdams,
Atgyt išnaujo rubuos nekaltybės
Ir vėl nušvisti su darbais teisingais.
Netstos jo niekad amžins prakeikimas,
Painiodams jojo siekimus gražiausius,
Prie nuodėmių stums, prieš kurias pats purtos,
Ir ves tolyn vis, kur daugiau erškėčių —
Ko pats nekenčia, turės pamylėti,
Ką nor išgelbėti, da labiau prapuldyt —
Ir visas darbas suteptų jo rankų
Noroms nenoroms pavirsta į piktą.

Išmintingumas, Orumas,
Garbingumas

KONRADAS

O tėve mano! Nenorėk atimti
Prie galo kelio paskutinės vilties!
Nepavesk mane kurčiai, tamsiai nakčiai,
Kad abejodams turėčiau numirti!
Nes, jeigu žūsiu, siekinio nepriėjęs,
Tai man nė kokio neatleis dievystė.
nužemintai melsdamas
Tėve Kęstuti! Pasigailėk vaiko,
Kuris taip kenčia už jaunos puikybės
Drąsų siekimą! Išskėsk savo glėbį...
Aš prisiglausiu, nusižeminęs jau...
Ašaras besiu ant tavo krūtinės...
Atleisk man kalbę...

Gailestis, Maldavimai,
Pasigailėjimas

KĘSTUTIS

susigraudinęs, lyg sau
Vargšas mano vaikas.

KONRADAS

surikęs, puola Kęstučiui į glėbį
Tėve!

KĘSTUTIS

Sūneli!

KONRADAS

O! Tas vienas žodis
Nuims nuo manęs visą prakeikimą.
Glėbyje tavo vėl aušra sugrįžta,
Kuri žibėjo prie mano lopšelio.
Ar man atleidi?

KĘSTUTIS

Vaikai nedėkingi,
Jūs nė nežinot, kas tai tėvų meilė,
Kuri su jumis į bedugnes lekia
Ir skausmu savo pati save kursto;
Nors kelia balsą rūstų, nusiminus —
Viską užmiršta ir atleidžia viską.
O sūnau mano!

Tėviškoji meilė, Atleidimas

prispaudžia Konradą prie krūtinės

KONRADAS

Kaip ramu ilsėtis
Glėbyje tavo! O kad taip ant ilgo
Užmigt galėčiau!
luktelėjęs, nerimstąs
Tėve! Laikas bėga...
Ir mintis bunda baili, rūpestinga...
Skubinkim, tėve! Eik iš čia, nelauki!
Eikim, tik eikim!

eina kelis žingsnius prie durų ir sustoja, matydamas, kad Kęstutis paskui neina

KĘSTUTIS

Be reikalo lauki
Manęs, sūneli — aš iščia juk neisiu.

KONRADAS

Tėve, turiu aš išvest iš čia tave,
Juk man atleidai?

KĘSTUTIS

Atleidau, vaikeli —
Bet jau sunku man pabėgti su tavim.
Ką gi aš veikčiau dabar jūsų sviete
Pribaigtas senis gedulių ir amžiaus?
Mano liuosybė taps tik nauda priešį.
Nenoriu būti priežastimi vaido,
Nenoriu tapti įrankiu kryžiookų,
Velyk man ščia ramiai pasimirti.

Išmintis

KONRADAS

Aš tau prisiekiu, kad išrasiu kelią
Ištraukti tave iš kryžiookų vylio,
Aš pritaisysiu atilsį⁹⁵ tau saldų,
Kurio jau niekad nedrums pikti žmonės...
Tik eik su manim!

KĘSTUTIS

Ne, Butauti mano!
Palikit mane jūs mano likimui.

Dorybė

⁹⁵*atilsis* — poilsis. [przypis edytorski]

Taip bus geriausiai. Nes kartais nenorams
Galiu nelaimę įvykdint mūs žemei
Ir tavo kojas kaip akmuo apsinkint —
Kad paskui tave svetimi pažintų.
Dėl valandėlės gyvenimo menko
Nenoriu pirkti taip brangiai liuosybę.

KONRADAS
Tėve!

KĘSTUTIS
Taip liepia dorybė ir protas.
Veltui negundyk, nes neatmainysiu
Jau savo žodžio.

KONRADAS
Pasigailėk manęs!

KĘSTUTIS
Svietas man šiandien — dykuma tamsioji...
Kuo buvau gyvas — išplėšė man žmonės...
Negriš kas buvo, nekels jau numirę.
Esmi jau niekas, nēr ko man nē grįžti.

KONRADAS
Tėve! Ar neisi?

KĘSTUTIS
Ne.

KONRADAS
Tai per nevalią
Iš čia išnešim; Albaną pašauksiu.

skabiai išbėga pro duris ir per prieangį tiesiai

KĘSTUTIS
žiūrėdamas paskui išeinanti
Vaike, vėlu jau!

*apslankęs, pamąžų išėina nuo scenos pro duris po kaire; neužilgo pasirodo ant prieangio
Marė su Bilgenu ir įeina pro grotines duris ant vidurio scenos*

SCENA VI

Marė ir Bilgenas

MARĖ
Pilyje kryžiaiokai...
Įstabus daiktas.

BILGENAS
Jie čia nuo pat ryto.

MARĖ
Turbūt ką spendžia. Ar žinai vardus jų?

BILGENAS
Konrads, Kunonas ir Albanas senis.

MARĖ

Laiku suspėjau. Jų siekiai reikia
Perkirst išsykio. Kur yra Kęstutis?

BILGENAS

Skylėje šitoj.

MARĖ

Gerai. Pašauk mano Žmones. Žiūrėki, kad nebūtų triukšmo!
Bilgenas išeina tuo pat keliu, kuriuo atėjo Marė atsikreipia ant Kęstučio kelnorės, graudendama
Dėde! Dabartės atsiteisim mudu.

Veidmainystė

ant prieangio pasirodo Kunonas ir įeina pro grotas

SCENA VII

Marė ir Kunonas

KUNONAS

nusistebi, išvydęs Marę

Tikėt nenoriu... kunigaikštienė čia?

MARĖ

Ką? Ar stebiesi, mane čia išvydęs?
Visokį žmones susitink ant kelio.

KUNONAS

Bet kokie siekiai?

MARĖ

Ar, tamsta, nori
Žinot? Žinoki: atėjau žudyti.

KUNONAS

Ar tai tau rodos, kad duosim?

MARĖ

Apsieisiu
Be jūs davimo.

KUNONAS

Tokis baisus darbas!

MARĖ

Apsimetimo kalbą tą palikęs,
Pasakyk sykį, ką mano siekimas
Gali užkenkti?

Drąsa, Piktumas,
Veidmainystė

KUNONAS

Mes ginam prispaustus.

MARĖ

Ar tai teisybė? Tegul ir taip būna!
Vienok Kęstutis netiks jums jau niekam —
Veltui tik leidžiat pinigus ir laiką.
Jūs Konradu juk tikite begalo,
O jis, gudruolius, veda jus už nosies,
Norėdams tėvą išgelbėt...

KUNONAS

Neaišku.

MARĖ

Būkit atsargus — nes išduos jus, būdams
Sūnum Kęstučio!

KUNONAS

Konradas?

MARĖ

Nemoku
Aiškiau kalbėti. Jo pati pažino.

KUNONAS

pradėdamas suprast
Kaip dabar aišku!

MARĖ

Jūs jį prižiūrėkit.
O aš tuo tarpu pas kalinį eisiu.
Iki numerdės, tą mirties skanumą
Pirmiau pažįsta, paregėjęs mane!

įeina pro duris po kaire i kitą kelnorę

KUNONAS

mąstydamas
Konradas? ! Gyvatė! Dabar išsiaiškin
Misių daugybė.

Konradas pasirodo ant prieangio, bėgdamas greitai ant scenos

SCENA VIII

Kunonas ir Konradas

KONRADAS

įbėgdamas

Visur jūs ieškojau.

KUNONAS

šaltai
Ko tau reikėjo?

KONRADAS

Ginasi Kęstutis,
Bėgt nenorėdams.

KUNONAS

Tai tegul sau lieka —
Tai bus geriausiai.

KONRADAS

greitai

Veskim per nevalią.

KUNONAS

Nevalią? Kam tai?

KONRADAS

Nužus jisai šičia.

KUNONAS
Tai da geriau bus. Užmokės lietuviai
Už jojo mirtį brangiai, o jo kraujas
Prisikabinti prie Jogailos turi.

Žiaurumas

KONRADAS
pykdamas
Ir kešim šitai?

KUNONAS
Tai virs mums į naudą.

KONRADAS
suerzintas
Ar atmainei⁹⁶ jau nuomonę?

KUNONAS
Sakyčiau,
Dabar tvirtesnė. Jo mirtis mums gero
Daugiau gabena, ne kaip ilgas amžis.

KONRADAS
įpykęs
Man kitaip rodos.

KUNONAS
įžymiai
Gal turi tu savo
Siekimą kitą.

KONRADAS
nusistebėjęs
Aš?

Marė grįžta ant scenos pro duris po kaire

SCENA IX

Kunonas, Konradas, Marė, paskui Bilgenas su samdininkais, paskiausiai Albanas

KONRADAS
pamatęs Marę, persigandęs
Ir Marė šičia?

KUNONAS
pasityčiodamas
Svečiuos pas dėdę...

KONRADAS
Marė! Ją išvydus,
Šiurpuliai ima. Kaip čia jį išgelbėt?
Lieka, tik kardas — kad ir pačiam galas!
ant prieangio pasirodo Marės samdininkai su Bilgenu ir tyliai slenka ant scenos Konradas,
pamatęs juos, kreipiasi ant Kunono
Ko jiems čia reikia?

MARĖ
Tai, jie geri žmonės —
Eina su manim nužudyti Keštutį.

⁹⁶*atmainei* — pakeitei. [przypis edytorski]

KONRADAS
išitraukdamas kardą
Kardas neleis jį!

samdininkai, persigande, traukiasi Kunonas taip gi ištraukia kardą

KUNONAS
užstodamas su kardu Konradui kelia
Sustok! Anė žingsnio!

KONRADAS
Geležis tavo nesulaikys manęs!

Drąsa, Ryžtas

KUNONAS
Aš vardan mistro prisakau tau.

samdininkai, pasinaudoję, įeina su Mare ir Bilgenu pro duris po kaire

KONRADAS
Leiskit!
Galvažudžiai jūs, jei gyviems likt miela!

Albanas ateina nuo prieangio ant scenos

KUNONAS
užstatęs kelią su kardu
Metei liečyną⁹⁷! Tu sūnus Kęstučio,
Tu išdavikas!

KONRADAS
Žinai? Gerai. Amžiui
Tavo jau galas. Kitiems tai apreikši,
Be galvos grįžęs.

prispiria su kardu Kunoną, o tas ginasi

KUNONAS
besigindamas ir pamatęs Albaną
Tu žūsi, drąsuoli!

Albanui
Albane, peilį paėmęs, nudurk jį!

mušasi

ALBANAS
Peilis tau tiktų — bet Konrado kardo
Užteks tam žygiui.

KUNONAS
įsiutęs
Albane! Išdavike!

mušasi su Konradu

KĘSTUTIS
už scenos
O žmonės, žmonės!

KONRADAS
Dėl dievų šventųjų!

Tai balsas tėvo!

Marė išeina ant scenos ir pamažu atsitraukia ant prieangio, is kur tūlą laiką tēmijasi⁹⁸;

⁹⁷liečyna — baidyklė, kaukė. [przypis edytorski]

⁹⁸tēmijasi — slepiasi. [przypis edytorski]

Konradas su visu smarkumu prispiria Kunoną
Žūk greičiau! Iš kelio!

Kunonas puola ant žemės; Konradas su kardu įbėga greit i kitą kelnorę po kaire
KUNONAS
Išdaviks peklos! *miršta*

Marė prasitraukia nuo scenos visai
Konradas neužilgo grįžta, prilaikydamas glėbyje Kęstutį

SCENA X

Konradas; Albanas

KONRADAS

klupsčias prilaikydamas Kęstutį, susigraudinęs

Pabusk, tėve mielas!

Lavons ant slenksčio kalėjimo tįso —

Nėra pavojaus.

palūkėjęs, nusiminęs

Veltui! Jau iš kapo

Nė viens negrįžta.

atsistodamas

Tai jau širdies ryšis

Visai sutrukęs... Dabar mano mintys

Ant visados jau suklimpo į kraują.

Neriša niekas... Likau tik pats vienas.

apsiblausęs, pasiduodamas

Tai tolyn drąsiai! Kur užvestas kelias —

Nuodyt, žudyti ir naikinti priešų.

ALBANAS

Eik! Ir žudyki!

uždanga nusileidžia

Graudulys, Netektis,
Kerštas

ĮSTATAI

§ 1. *Mieris* „T. M. D.” yra: išleisti lietuviškas moksliškas knygas ir platinti apšvietimą.

§ 2. Iragaisgali būti kiekvienas, be skirtumo.

Norints pristoti Draugystė, tesikreipia priejėib vieno Draugystės viršininko.

Visi draugai turi lygias tiesas.

Kiekvienas draugas gauna Draugystės išleistų raštų po vieną knygą.

Kiekvienas draugas turi turėti sav už pareigą didinti Draugystę privedant naujus draugus.

§ 3. Kiekvienas Draugas, Amerikoje, moka ant metų 60 centų.

Did. Lietuvoje 1 rublį.

Prūsų Lietuvoje 2 markes.

Norintieje Draugystę pašėlpti, pagal norą gali ir daugiau mokėti.

Draugystė priima ir aukas.

§ 4. Apie spaudiniiną raštų ir jų vertumą nutarė „literatiškas komitetas”.

§ 5. Raštininkai, kurie savo raštais šėlps Draugystė, yra priimami kaipo garbės draugai.

§ 6. Lietuvoje beturčiams knygos bus dovanojamos per tam išskirtą komitetą.

Pasarga. Dovanojimas arba dalinimas knygų beturčiams Lietuvoje yra tai sunkiausias daiktas, bet Draugystė turi viltį, kad atsiras nemenkai draugų ir iš Lietuvos, kurie tą darbą paleugvįs.

Draugais platinimo knygų komiteto, gali būti ir pašaliniai. Kol jie pildo tą priderystę.

Ten utwór nie jest objęty majątkowym prawem autorskim i znajduje się w domenie publicznej, co oznacza że możesz go swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać. Jeśli utwór opatrzony jest dodatkowymi materiałami (przypisy, motywy literackie etc.), które podlegają prawu autorskiemu, to te dodatkowe materiały udostępnione są na licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa – Na Tych Samych Warunkach 3.0 PL.

Źródło: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/asnykas-kestutis>

Tekst opracowany na podstawie: Adam Asnyk, Keistutis: tragedija penkiuose aktuose, tł. Vincas Kudirka, Tilžėje, spausdinta E. Jagomasto, 1897.

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Utwór powstał w ramach konkursu „Współpraca w dziedzinie dyplomacji publicznej 2013”, realizowanego za pośrednictwem MSZ RP w roku 2013. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o konkursie „Współpraca w dziedzinie dyplomacji publicznej 2013”. Publikacja wyraża jedynie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP. Publikacja parengta įgyvendinant projektą „Wolne Lektury” (<http://wolnelektury.pl>). Skaitmeninė reprodukcija padaryta Fondo „Nowoczesna Polska”/Lietuvos kultūros paveldo — virtualioje erdvėje (<http://www.epaveldas.lt>), pasitelkiant egzempliorių iš bibliotekos kolekcijos. Veikalas sukurtas konkurso, įgyvendinamo 2013 m. bendradarbiaujant su Lenkijos Respublikos Užsienio reikalų ministerija — „Bendradarbiavimas viešosios diplomatijos srityje 2013” („Współpraca w dziedzinie dyplomacji publicznej 2013”) ribose. Leidžiama laisvai naudoti veikalą, su sąlyga, jog bus išsaugota aukščiausiai pateikta informacija, taip pat informacija apie taikomą licenciją, teisės turėtojus bei konkursą. Publikacija išreiškia tik autoriaus pažiūras, todėl negali būti tapatinama su oficialiomis Lenkijos Respublikos Užsienio reikalų ministerijos pažiūromis.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Katarzyna Dug, Monika Bogdziewicz, Paulina Choromańska.

Okladka na podstawie: Neil Williamson@Flickr, CC BY-SA 2.0

ISBN 978-83-288-0044-1

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Nowoczesna Polska – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przekaż 1% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Nowoczesna Polska, KRS 0000070056.

Pomóż uwolnić konkretną książkę, wspierając **zbiórkę na stronie wolnelektury.pl**.

Przekaż darowiznę na konto: **szczegóły na stronie Fundacji**.